Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениг • ЕРА, 20 НОЯБРЬ, 1980 ШУ. • № 139 (6269). • Мах 2 кепиг.

ХIАРАНЕ ДЕГ ЧУ ДУЖАРГДОЛАШ

Советски нохк иттлагIа пятилетка чакхйоккхаш ба, кхетта 1981 шера чу — парте XXVI съезд хулеч шера чу, кердача, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шере чу боргба.

Коммунисташ, беррига советски нах хьансарча парте съезда кердача къахьегама толамашца накъабола кийчлуш ба. ТIаьIертта къахьегарца, шерра социалистически яхь йоаржарца болхлоша, колхозхоша, интеллигенце хьагойт шоаш коммунизма гIулакха мутIахьа болга, Ленина партеца йохаргйоаца цхьоагIо йолаш болга. Чурча а арахьарча а политике парти нийсача вахаре техкача ленински накъагIа йодилга хов царна.

Цунна доле керда тешал да КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленум, СССР Лакхехьарча Совета сесси, парте ЦК Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл.

Уж лоархIаме материалаш къахьегамхошта дIайовзийташ республике 1500 гаргга партийни докладчик, 8000 соцIа политинформатор, 15000 агитатор, 11 эзарнел совгIа лектор ва.

Из болх цар бу къахьегача коллективаш вахарца буваш, наха гIо ду мехко къестадеча декхарашка айкха бузаш болаш цар шоаш леладу гIулакхаш долга кхетаде, шоай декхар кхетаде. ХIаьта къахьегача наха шоаш партийни документаш Iомадечи дувцачи хьинаре дакъа а лоацаш хьадда чулоацам, корта бола предложенеш тел.

Уж документаш дувцаш къаьстта уйла тIаухийт новкъоста Л. И. Брежнева къамаьла. Цу къамаьло чулоац иттлагIча пятилетка итогаш, хIаьта цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера кхоло хIоарга, массе а оагIорахьара яь анализ, къаьста хьахьекхад партеи халкъен низаш тIадахийта деза декхараш, хьахьекхад халкъа боахама деррига доатъеш дегIадоаладара, хIамн хьахолла низаш айдара, халкъа вахара хьал-торе лакхъяра навкъаш хьадда де дезараш. Цига гучаьхай йолаш йола халонаши кхоачамбоацараши, уж дIадахаре, экономически социальни дегIадахкара кердача толамашка дIахьолхашахьа дахара некъаш.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума документий, цига КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даьча къамаьла, СССР Лакхехьарча Совета сессе решеней чулоацами маIани хIара къахьегамхочун, хIара советски сага, хIара коммуниста дег чу дужаргдолаш дIадовзийтар идеологически болхлой сийлен декхар а хинна дIаэттад. Из болх лакхача боарам тIа беш ба Грозне, Назрана, МагIалбика, Гудермеса промышленни предприятешка, Шелковской, Шалински, Урус-Мартановски, кхыча районий къахьегача коллективашка. Парте горкомашка, райкомашка, юкъарцарча партийни организацешка чакхьахьай политинформаторий, агитаторий, докладчикий семинараш, оттаьй Пленума материалаши новкъоста Л. И. Брежнева къамаьли наха дIадовзийтара балха хьадда йола план. Уж документаш кIоаргга Iомадеш да партийни сердалони экономически дешарен системе.

Идеологически балхахой бе безаш боккха болх ба. Царна хоалуш новкъостал ду политически серделон кабинеташа. Цига хила йоагIа Пленума решенешкарен новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлацарен хьайоагIа керттера положенеш хьагойташ йола гойтара агитаци. Шерра болх бевржабеш я культура юрташкарчен районийн цIенойн дворецийн агитационни бригадаш, уж лоархIаме документаш дIадовзийтара кампанена юкъеэаш ба Iилмахой, «Знание» яхача республикански общества лектораш, партийнии советски болхлой, министерствай, ведомствай, предприятей, боахамий кулгалхой.

Укх деношка бехктоххеме декхараш тIадуш идеологически балхахошта. ХIара советски сага чуйоссае еза ше, мехка да хилара уйла. Советски наха дикача дас санна бIарг лакхар, дикача дас санна хIамах кулг тохар — из вай боахам айбара бола боккха низ ба. Миччахьа а — заводе, фабрике, колхозе, совхозе, гIишлошъеча, учреждене болх беш вале а — идеологически балхахочун декхар да вайна вахаро хьалхашка уттаду декхараш творчески кхоачашдара уйла йолаш хIара къахьегамхо хьалхеве. Агитатораша, политинформатораша, докладчикаша, лектораша КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума, цига новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла, СССР Лакхехьарча Совета сессе материалий чулоацам а маIан а нахага дIадовзийташ дувца деза вайна карагIдаьннача толамех, советски наьха сийлахьча къахьегамах, Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхенец советски халкъа вахара хьал дIахо тоадара еча йоаккхонах.

ЛоархIаме партийни документаш дIадовзийтара болх боаржабеш партийни комитеташа дагахкьаба деза беррига идеологически болх экономически социальни декхараш кхоачашдарца айкха буза баэилга, бувзарал совгIа йоакхо е еза цох дукхагIа пайда балара. Политически сердалони экономически дешарен системера заниташ лакхача боарам тIа яьха дIахьолта Iалашде деза. Цига ладуягIача хIара сага лоархIамеча политически документий чулоацами маIани кхетадарал совгIа шийн болх хьинаре, дог цIена бергболаш вIаштIехьдаккха деза гIулакх. ХIара коллективе, хIара участке беррига идеологически болх тIаберзабаь хила беза Iилман ларда тIа оттаь планаши тIакийна декхараши кхоачашделга Iалашдергдола организаторски болх, чIоагIа дисциплина тIахьожаи оттабара. Наьха къахьегама хьинар айдара, шерра социалистически яхь йоаржара, цох хьахур ма могга дукхагIа хилара, дикагIйола опыт массаиена дIайовзийтара деррига низаш тIадахийта, лодера хьайоагIа инициатива хьалладара йоакхо е декхарийла я партийни организацеш, цар идеологически бIухой. Къахьегамхой хьалхебе беза хIамаи чIоагIа кхом бергболаш, йолаш йолча торонех бизэагIа пайда эцаргболаш, боахам тесса лелабарца, рузкъан кхом ца барца, тIадиллача гIулакхах бехктоххам ца хетарца, дисциплина телхаьрца машор боацаш къовсам лоаттабергболаш.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеш, цига новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл, СССР Лакхехьарча Совета йиъзагIча сессе материалаш республике къахьегамхошта дIайовзийтар тIехьабоха а тахан баь бахьинаб аьнца ца беш бита йиш йолаш а боли бац. Из болх дика кийчо йолча, нахаца къамаьл де, уж дика дIакхетабе, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара оарцагIбаха, цар творчески хьинар айде хоргдолча идеологически балхахошка бар Iалашде деза партийни организацеша.

Парте цкеш хIара советски сага дег чу дешаргйолаш дIайовзийтар, парте де лерхIа сийлахь-доаккхий гIулакхаш чакхдоахаргдолаш къахьегамхой деррига низаши хьинарл оарцагIдахар идеологически фронта бIухой сийлен декхар да.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБЕРГБАЦ

Суннженски района «Ассинский» совхоза болхлоша иттлагIча пятилетка шерашка планал дикка дукхагIа а долаш кхедаьд 60600 тонн баьцадаараш, чубенаб 15400 тонн сом.

Уж толамаш даха карагIдалийтар ерригача производственни участкашка болх тоебарах, хьалхашка летта декхараш кхоачашдарах дег лазаш бола коммунисташ балхаш тIа дIалийсбаро, лаьтта леладара культура лакхъяро, техниках эффективно пайда эцаро, юртбоахама продукци яккхарга дIадодар лехдара хадданза йоакхо еш хиларо, зIамигачун а доккхачун а кхом баро.

Толамаш дахара совхоза коллективана дикка новкъостал дир пхийтта шера аз кулгалдеча бригадо а. Пятилетка план диъ шера кхоачаш а яь, пхе шера планал совгIа 1250 тонн сом, 1348 тонн баьцадаараш дIаденнад тха коллективо Даьхенна. КПСС XXVI съезда дика совгIат да из.

Иштта дика толамаш даха вIаштIехьдаьлар тха къахьегама дисциплина чIоагIа хилар, дикагIйола опыти Iилмана карагIдаьннараши производствана юкъехувлаш болх бар бахьан долаш.

Совхоза экономика чIоагIъяра доккха новкъостал ду «Консерваплодоовощ» объединене эша гIишлон материалаш луш, кхебаь соми баьцадаараши пачхахьалкхенна дIадала гIо деш.

ТIехьа тIайоагIача хана вай республика боахамашта юкъе керттера моттиг дIалоацаргья тха совхозо баьцадаараши соми кхебара. ЦхьайтталагIча пятилетке сомий бешо дукха хIама ца эшаш пхи бIаь гектар лаьтта дIалоацаргда.

Баьцадаараши соми кхебелга алсамдаккхарца цхьана цхьайтталагIча пятилетке дикка дегIадоаладе лерхI тха «Ассинский» совхоз - завода къахьегамхоша гIишлошъелга а.

Дукха я тха боахаме производство ккы а лакхъе йиш хулийтаргйола, хьалха пайда ма эцаш юташ хинна торонаш. Масала, хIанз а кхоачамболлаш дика пайда эцац боахаме гербицидех, минеральни удобренех. Механизаци елга тIехьатеттарах дукха балхаш ду кулг-кара. ТIеххьарча шерашка телхаю хьалха оттаяь хинна севооборот. Уж кхоачамбоацараш дIадаьхача кхы а дикагIа леларгбар совхоза коллектива къахьегам, дикка лохлургдар юртбоахама культураш кхеерга дIадохийтар.

ДIахо йодача хана боахами экономика лакхъе йиш хулийтаргйолча торонех цаI я планови дисциплина. Цунца цхьана тхона кулгалдеш йолча «Консерваплодоовощ» объединене массе хана цхьатарра дика кхоачашъяц из. Масала, баьцадаараш дIадера совхоза специалисташа оттаьча структурана дукхагIйолча хана раьза хилац объединене кулгалхой, шоаш яхар мара дайтац. Из бахьан долаш хьувкъам чуэцара хана йIаьхлуш, дукхагIдола балхаш кулг-кара де дезаш моттигаш нийслу. Масала, пастарнак (хIаьта из культура бIаь гектара тIа кхею) Iажашца цхьан ханна чуэца езаш хул, сомий бешамашка хьувкъам чуберзабеш хургбола дукха нах юкъера а боахаш. Цига Iажел хьалха хьувкъаш йола культураш дIайийча тхона дика аьттув болаш гIулакх хургдар.

Цу тайпара халонаш, кхоачамбоацараш дIа а доахаш, низ дIакхоачар дергда оаха хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара.

Х. АДУЕВ,
Сунженски района «Ассинский» совхоза бригадир.

ИттлагIча пятилетка илли хинал дукха хьалха кхоачаш а еш, парте эргIаларча XXVI съезда къахьегама совгIат кийчдара доккхий декхараш тIайицад Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржабеча царех дукхахча болхлоша деган гIоадоаха производственни хьокхамаш доах. Иштта барех я сварщица, коммунистически къахьегама ударник Панина Зинаида. ИттлагIча пятилетка задани диъ шера кхоачаш а яь, хIанз тIайоагIача пятилетка шоллагIча шера чотагIа къахьегга йоаленний из. Цхьакха тайпа брак ца нийсолийташ къахьегаш хиларах цунна бокъо еннай шийн тамагIа а долаш продукци кийчъе.

СУРТА ТIА: сварщица З. Панина.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКА ХУВЦАМАШ

Нохч - ГIалгIай АССР-е белгалара болх баьб коа тIарча оалхазарий продукци 10-ча пятилетке промышленни ларда тIа дукхагIа яхара. ИйслагIча пятилетке юкъера лаьрхIача хIара шера гулдаь фуаш 34,2 миллион хиннадале, иттлагIча пятилетке 73 миллионага дIакхоачаш дар уж. Иштта дукхаьIа хилар коа тIарча оалхазарий дулх а: 9-ча пятилетке — 553 тонн, 10-ча пятилетке — 1949 тонн е. 352 процент.

Республике коа тIара оалхазараш леладелга къаьстта дегIааха даьлар 1978 шера, февраль бетта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрой Министрий Советеи «Коа тIарча оалхазарий фуаши дулхи дукхагIа даккхара де дезарех» бола соцам тIаийцача гIоне. Цу соцамо оттаьча программо вIаштIехьдаьккхар оалхазарий продукци дикка алсамйоаккхалга, цу даьхьа экономически хьокхамаш тоаделга.

«Птицепром» треста боахамашка 1977 шера 68 миллион фуъ гулдеш хиннадале, 1980 шера гулдаьраш 85 миллионага дIакхаьчар, хIаьта дулх а 1000 тоннагара 3000 тоннага кхаьчар. Бахача нахага хIара шера дукхагIа йохк кIоригаши котамаши. Дулха лаьрхIа лелаю котамаш тIа-тIа дукхагIа хул тха тресте.

Белгалара болх баьб коа тIарча оалхазарий продукци йоаккхача специализаци концентраци яра, из гIулакх промышленни ларда тIа даккхара, къаьначарна реконструкци а еш, оалхазараш леладу керда моттигаш хьалъяра. 1978—1980 шерашка оалхазараш леладу 34 керда ферма хьалъяьй.

Кхы тIа а ПМК вIашагIъеллай, племрепродуктор, коа тIара оалхазараш леладу ши фабрика, ши инкубаторни станци хьалъяьй. Хьалъеш латт шера ялх миллион бройлер леладергйолча Къулбаседа-Кавказски бройлерни фабрика. Цун хьалхара аргIа болх бе йолалургья хьатIадоагIача шера.

КПСС обкома бюрой Министрий Советеи соцам кхоачашбелга дукхагIча даькъе дувзадена да оалхазараш комбикормаш хиларца. Укхаза ала деза Ермоловски комбикормови цеха реконструкци елга геттара эсала лел аьнна. ХIаьта республикал арахьара из хьатIакхухьилга а лерттIа вIаштIехьдаьккхадац, хьакхухьар а дика яц. Тайп-тайпарча оалхазарашта тела доакъар цар яьннача ханига хьежжа хила деза. Цу гIулакха фондаш хьахецилга геттара во латт. Из бахьан долаш дукха кIоригаш дIакъаст.

Оалхазараш леладара чIоагIа дисциплина эш, иштта гIулакх довзаш а хила беза уж леладераш. Республике оалхазараш леладелга промышленни ларда тIа даккхара, уж леладеча объекташта реконструкци яра, фабрикашка чоалхане технологически оборудовани а оттаь, царга автоматически режиме болх байтара, оалхазарий фу тоедара оалхазараш леладе хоаш бола специалисташ эш.

Цудухьа бакъахьа хургьар Назрановски совхоз - техникуме зоотехникий оалхазараш леладерий отделени хьайийллача. Технологически оборудовании дIа а оттаь, цунга болх байтара цхьан профтехучилище хьаелла еза оператора - оалхазараш леладечун професси Iомаергйола отделени.

«Госкомсельхозтехнико» во оттадаьд коа тIара оалхазараш леладеча фабрикашта технически гIулакх делга, оборудованена эша запасной оатхалаш лоаттаяц треста боахамашта.

ДIахо йодача хана республике оалхазарий дулх алсамдоаккхилга дукхагIча даькъе дувзадена хургда Къилбаседа - Кавказски бройлерни фабрика хьалъярца. Бакъда, укхаза а, республике эггара лоархIамегIа йола объект хьалъеча, гIулакх эсала лел. 1979 шера 1 миллион сома маьха мара балхаш даьдац, цу гIулакха хьахийцар 3,3 миллион сом хиннадале а. ТIеххьарча 2—3 бетта геттара лаьгIденнад фабрика хьалъяра балхаш. ПланагIа производственни зоне гIишлон - монтажни балхаш 4628 эзар сома маьха де дезар, хIаьта укх шера чакхбаьннача 9 бетта баь болх 3677 эзар сома маьха мара бац.

Фабрика хьалъеча цIаккха а тоъаш яц гIишлон материалаш, конструкцеш, техника. «Чечингсельстрой», «Птицепром» яха тресташ декхарийла я беррига низ тIабахийта данза диса балхаш шу чакхдалалехьа даь дахя.

Нохч - ГIалгIай «Птицепрома» треста торонаш я 1981 шера 120 миллион фуъ гулде, 3000 тонн дулх даккха, экономически хьокхамаш дикка тоаде, колхозашка, совхозашка, бахача нахага мел эша кIоригаш йоха, нагахьа санна оалхазарашта йизза рацион йола доакъар хуле, «Госкомсельхозтехнико» оалхазараш леладеча фабрикашта лерттIа технически гIулакх дойя.

А. ДЗЕНГОВ,
«Птицепрома» треста директор.

Россе дегIаахара лагIаш

ИТТАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ

КПСС XXVI съезда даха ма доаггIара накъадахара яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье хьинаре дакъа лоаш Российски Федераце болхлоша, колхозхоша, гIулакхерча наха. Уж гIерт 1980 шера а бIарчча иттлагIча пятилетка а задане толаме кхоачашъе, парте съездага керда хIамаш карагIдувларах рапорт дала.

Беррияча советски наха а санна, республика къахьегамхоша йизза а бIарчча а къоабилъю КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши. Цу программни документашка кIоаргга анализ яьй пятилетка чакхйоалаш халкъа боахам мелагIча хьал тIа ба хьожаш, экономически социально - культурни дIахо дегIадахнара лоархIаме декхараш оттадаьд. Уж декхараш хьахьекхад СССР Лакхехьарча Совета йиъзагIча сессе чIоагIъьяча 1981 шера йолча мехка пачхахьалкхен плана тIеи бюджета тIеи.

ЦхьайтталагIа пятилетка йолалуш Россе депутаташ Москве вIашагIкхийттаб иттазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе. Из хьайийллар 19 ноябре 10 сахьат Iуйрийна даьлча Йоккхача Кремлевски Дворецe.

Депутаташен хьаьшашеи чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детташ тIайицар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Кузнецов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков.**

Сесси хьайийллар РСФСР Лакхехьарча Совета председатела **Н. М. Грибачева.**

Сессе дакъа лоацараша хьал а гIайтта дагальцар сессешта юкъерча хана байна депутаташ Н. Н. Алексеев, Б. Д. Назаренко, Ю. Н. Подолин, Б. Н. Петров.

ДIабаьннача депутаташта метта хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий полномочешка хьажарах мандатни комиссе доклад йир комиссе председатела **Н. Н. Пономарева.**

Сессе тIайийцар керда хержача депутатий полномочеш бакъъеш бола соцам.

Берригаш а раьза а болаш чIоагIъю сессе ден повестка. Цунна юкъедихьац дешниш:

1. 1981 шера йолча РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планахи, 1980 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план кхоачашъяра леламахи.
2. 1981 шера йолча РСФСР Пачхахьалкхен бюджетахи 1979 шерара РСФСР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярахи.
3. РСФСР халкъа депутатий краевой, областной Советах долча РСФСР Закона проектах.
4. РСФСР автономни округех долча РСФСР Закона проектах.
5. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах.

1981 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планахи 1980 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план кхоачашъяра леламахи доклад йир РСФСР Министрий Совета Председатела заместитела, РСФСР Госплана председатела депутата **Н. И. Масленникова.**

1981 шера йолча РСФСР Пачхахьалкхен бюджетахи 1979 шерара РСФСР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярахи доклад йир РСФСР финансий министра депутата **А. А. Бобровникова.**

1981 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен планахи 1980 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхахьалкхен план кхоачашъяра леламахи, 1981 шерарча РСФСР Пачхахьалкхен бюджетахи 1979 шерара РСФСР Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярахи РСФСР Лакхехьарча Совета Планово-бюджетни массазарча кхычен комиссей содоклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета Планово - бюджетни комиссе председатела **В. С. Кузьмичева.**

Докладаш юкъах яренех къамаьлаш дир депутаташа: КПСС Московски горкома секретара **Л. А. Борисова,** Горьковски областерча А. А. Жданова цIерагIча «Красное Сормово» яхача завода бригадира **К. Н. Павлова,** Леноблсовета исполкома председатела хьалхарча заместитела **В. Н. Мамонова,** КПСС Пензенски обкома хьалхарча секретара **Ф. М. Кулакова,** Ставропольски края «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела **И. Д. Терещенкова,** кхыбар.

Къамаьлаш даьчар дийцар Россе крайий областий къахьегамхой, промышленни коллективий, колхозий, совхозий, Iилмани культурни учреждений иттлагIа пятилетка кхоачашъяра даькъерча толамех мехка къахьегамхошта карагIдаьннараштa юкъе цар дикхьача даькъах. Цар дийцар боахама, социальни, культурно - кхетам балара декхараш кхоачашдара даькъерча опытах, карагIдаьннар дIачIоагIде а алсамдаккха а гIерташ хиларах.

ЧIоагIа уйла тIаяхийтар хIанз а къоастанза йолча проблемашта. Къаьстта аьлча, белгалдир цхьайолча промышленни предприятешка шоай торонашка хьежжа болх ца белга, массанахьа а тIагIертта юкъехкахьац Iилманен техникани карагIдаьннараш, дикагIйола опыт. Кхоачамбоацараш кIезига дац юрта боахаме, белгала аьлча, мела лел хIамаш дикагIа хьувкъаргйолаш лаьтта тоадара дешаш къоастаделга, хьайбай боахаман доакъараш кийчдара интенсификаци елга.

Российски Федераце беррига къахьегамхой цIерагIа къамаьлаш даьраша йизза къоабалйир Коммунистически партеи Советски пачхахьалкхени чурен арахьарен политика, тешам белар коммунизм хьальяра сийлахь-доаккхий декхараш кхоачашдара шоай низаш кхоадергдац аьнна.

Депутаташа предложенеш йоалайир 1981 шерара РСФСР планахи бюджетахи дола законош чIоагIде.

Тахан шийл болх дIахо хьоргба сессе.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-МОЗАМБИКСКИ КЪАМАЬЛАШ

17 ноябре Кремле советско - мозамбикски переговораш хилар.

Советски оагIонгахьара переговораш йир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК секретара М. В. Зимянина, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела И. В. Архипова. Герзашцарча Низий Генеральни штаба начальника — СССР оборона министра хьалхарча заместитела Советски Союза Маршала Н. В. Огаркова;

мозамбикски оагIонгахьара — ФРЕЛИМО парте Председатела, Мозамбика Халкъа Республика Президента С. М. Машела, ФРЕЛИМО парте ЦК Массазарча политически комитета члена, ЦК секретара, НРМ кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ж. Чиссанос, ФРЕЛИМО парте ЦК Массазарча политически комитета члена, НРМ планироване, юрта боахама министра М. Машунгус, НРМ фетарчатIема низий командующе Ж. Мифумус.

Хетараш вIаши дувцаш дета тоам хулаш белгалдаьккхар Советски Союзан Мозамбика Халкъа Республикаен, КПСС-ан ФРЕЛИМОен юкъера доттагIлен, цхьа барт бола, вIаши пайдане дола гIулакхаш леладар толамца дIадодаш хилар.

Къамаьлаш доттагIлен, новкъостий хьале хилар, дIахо хьоргдолаш а да.

Самора Мойзес Машел Москве кхачар

КПСС Центральни Комитетои, СССР Лакхехьарча Совета Президиумои, Советски правительствая вехарца партийно - пачхахьалкхен делегаца керте а волаш 17 ноябре официальни доттагIлен визитаца Москве венав ФРЕЛИМО парте Председатель, Мозамбика Халкъа Республика Президент Самора Мойзес Машел.

Аэродроме С. Машела а делегаце кхыча членашта а накъабаьхкабар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК секретарь М. В. Зимянин, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

ДОТТАГIЛЕН ХЬАЛЕ

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР правительства 17 ноябре Йоккхача Кремлевски Дворецe шу оттадир ФРЕЛИМО парте Председатела, Мозамбика Халкъа Республика Президента Самора Мойзес Машела сийна.

Машелаца цхьана бар из керте волча партийно-пачхахьалкхен делегаце членаш.

Советски оагIонгахьара шуи тIа бар новкъостий Л. И. Брежнев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, В. В. Кузнецов, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета Председателий заместителаш, СССР министраш, СССР Пачхахьалкхен комитетий председателаш, кхыбола официальни нах.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева шу оттадьча къамаьл дир. Жоп луш къамаьл дир С. Машела.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIа Л. И. Брежневеи С. Машелеи къамаьлаш дIаьхдаь тIоараш детташ тIайицар.

Дег тIарча доттагIлен хьале чакхдаьлар шу оттадар.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-МОЗАМБИКСКИ ДОКУМЕНТАШТА КУЛГАШ ЯЗДАР

18 ноябре Кремле кулгаш яздир советско-мозамбикски документашта.

Советско - мозамбикски цхьана яьча заявленена кулгаш яздир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, ФРЕЛИМО парте Председатела, НРМ Президента С. М. Машела.

Советски Союза Коммунистически партеи ФРЕЛИМО партеи вIаши цхьана гIулакхаш леладарах йолча соглашенена кулгаш яздир новкъосташа Л. И. Брежневеи С. М. Машелеи.

Иштта кулгаш яздир 1981 — 1982 шерашка СССР-и НРМ-и юкъе культурни Iилмани гIулакхаш леладарах долча Протокола. Цунна кулгаш яздир КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра, А. А. Громыкоси ФРЕЛИМО парте ЦК Массазарча политически комитета члена, ЦК секретара, НРМ кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ж. Чиссаноси.

Документашта кулгаш яздеча бар:

советски оагIонгахьара — новкъостий В. В. Гришин, А. П. Кириленко, М. А. Суслов, В. В. Кузнецов, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, кхыбола официальни нах;

мозамбикски оагIонгахьара — НРМ партийно - пачхахьалкхен делегаце членаш.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

КЕРТТЕРА НАЬКЪАШ БЕЛГАЛДОАХАШ

Берригa моих санна, цхьан уйлаца иттлагIа пятилетка толамe чекхъяккха а КПСС XXVI съезда хьакарча къахьегамца накъадаха а лоьвш къахьегаш я Нохч-ГIалгIайче. Парте форуме сийна республике дерцнача социалистически яхье хьалхарча мугIарашка а болаш боагIа город Грозне Старопромысловски района къахьегамхой. Шоай яхе шера заданеш толамe кхочуш а яь, цхьайтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш я района 17 предприяти, 147 цех, участок, бригада, 9150 производстве хьалха латта болхло. Царех 1000 совгIа коммунист яь.

Укх денношка хиннача шоай 42-ча отчетно-хоржамий партийни конференце коммунисташа кIоаргга анализ йир отчет еча юкъагIа а бIарчача яхе шера а района партийни организаце хьалхашка латта производствени декхараш кхоачаийдара къахьегамхой оарцагIбоахаш коммунистически уйлаца хьалкхебеш дагача гIулакхий, хьагучадаьхар цу даькъе хинна кхоачаийбоацараш, белгалдир уж дIадахара наькъаш.

Конференце хиннача бIарга ца го а теркал це де а йиш яцар укхаза хинна нэрта болаш долча гIулакхий, кердадар лахара тIакхуш, партийни принципиальность йолаш хинна хьал. Из белгалдоаккхаш яр района коммунисташа, берригача къахьегамхоша баьча массе оагIорахьарча балха кIоаргга анализ еш критически мах беш КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара **Е. В. Тумсоева** яь доклад. Дега тоам ца бе, дегаойдло ца хила йиш йолаш далар цу тIа дийцача дукхача бакъдараша а, масалаша а, хьаькалча къахьегамца хьакхеллача цифраша а. Болхлоша, инженераша, техникаша, Iилман болхлоша тIабийрзав къахьегарах, партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацеша баьча политически организаторски бокхача балхах хьахинна тIехьале и Сийлахь - бокхача Октябра 63 дузача деношка промышленни продукци арахецара, из маьхала лиихара, къахьегама овсарло лекхьяра пхе шера контрольни заданеш кхоачашъяр. Отчет еча юкъагIа кхоачашдаьд 41-ча районни партийни конференце хьалхашка оттадаьча керттарча декхарех цаI — мехкдаьтта дакххара боарам лакхбенилга бакъдар. Мехкдаьтта лахара тIехкIоарга бурув тохилга шерра даржар, промышленни масштабе эксплуатаце методаш шоалагIа юкъейоалдар, синжиниашка дукхха геолого - технически гIулакхаш чакхдалар бахьан долаш пятилетка хьайоалачча дена планал совгIа даьккхад 422 эзар тонн мехкдаьтта, 239 миллион кубически метр газ, арахийций 250 эзар сома маьха автоматики оргтехникан прибораш, 735 тракторни прицеп.

Белггалара толамаш даьхад промышленни, культура, бытовой, чуIеча цIеной, школьни гIишлош, деша дахаха йоаьача берий учреждениеш хьалъяра гIулакха.

Доккхий толамаш дахарца белгалдаьккхар района къахьегамхоша В. И. Ленин ваь 110 шу дизар. ИттлагIча пятилетка планаш из ди хьатIоотташ кхоачашъярах Ленински Сийлен грамоташ елар 3 предприятена, 4 цеха, 51 бригадана, производстве хьалха латтачь 637 болхлоча.

Дукха къахьегама толамаш даьхад «Электроприбор» яхача завода, «Старогрознефть» НГДУ, Грозненски опытно - экспериментальни, экспериментально - механически, ремонтно - механически заводий, буруш тохара балхий Старогрозненскии Грозненски управлений коллективаша.

Районе сий деш йоах пятилетка гвардейций - мехкдаьттахой В. Швецова, Т. Залялутдинова, Д. Солнышкина, Петрученкой, машинашъерий В. Шевченкой, Ю. Касьянова, Л. Дударова, гIишлонхой М. Ибрагимова, Т. Алаева, водителий Я. Федина, Г. Вайрамова, А. Демильханова, дукхача кхычар цIераш.

«Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоибара хьакъехьа» КПСС ЦК ас баьча социца хьалхле а ледаш, района партийни организаце дукха гIуланхаш даьл къахьегамхой коммунистически уйлаца хьалкхебара беча балха эффективность лакхъеш. Чулоацам кIоаргагIа болаш хиннад политически экономически дешар, чIоагIбеннаб коллективашта хьалхашка латтача декхараша бола цун бувзам.

ЧIоагIа уйла тIайохийташ лелабу къахьегамхошта интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара болх. Тоденнад къахьегамен общественни дисциплина телхаярца къовсам лоаттабара гIулакха юкъе коллективо лоаца дакъа.

Отчет еча юкъагIа хаданва терко яьй КПСС райкомои юкхьанцарча партийни организацешен балха лоархIам лакхбаре; боахам, культура дегIанхувлара партийни кулгалдара формаш методаш эргайоахаш тоаяра, тIайийца соцам кхоачашбара лоаттабу тIахьожам чIоагIбара, критикен самокритикен дегIанхувлара.

ХIаьта а, балха тIа хиннача дикача хувнаций, цхьацадолча толамий хьакъехьа хинна Iацар конференце къамаьл.

Пренешка эггара хьалха къамаьл даьча «Грознефть» производственни объединение парткома секретара **Н. А. Щербина**, шийна лаьча критикаяа раьза ше хилар дIа а хайтэш, белгалдаьккхар, парте райкома керда хержа составо керда дIадоладаьв лоархIаме патриотически гIулакхаш шерра дIадоарва дара чIоаггIа уйла тIахийта езаш хилар. Районе лаьрххIа теркам тIаахийтабац мехкдаьтте доахатеж локачен коллективаша шулинкиций тIахьехам шерра хьалладара. Дина хургдар, йоахар къамаьл даьчо, дIадоладаьв дика гIулакхаш юкъехкахьара йола координационни совет райкоме вIашагIъеллача.

Грозненски ремонтно-механически завода коммунистий делегата, слесара **В. К. Бувина** дийцар, съезда сийна тIанийца социалистически декхараш кхоачашдера даькъе цийслуча кхоачамбоацарех. Цо иштта хьанхайкадир, парте райкомо цехови партийни организацешта деш дола практически методически гIо тоаде дезаш а района кулгалдеча болхлоца хулаш дола вIашагIкхетараш маст каста хила дезаш а хилар.

Халкъа депутатий районни Совета гIуланхий критически мах беш дар цун исполкома председателя **Н. Н. Мухортовий** къамаьл. Райсоветен цун исполкомен болх хIара а бац, йоахар цо, шоаш тIайийду социаш харцархой наказаши диза кхоачашдара тоъаш беш.

Делегаташа чIоагIа уйла тIахийта ледийIар бурув тохара балхий Старогрознецски управленерча буруадетачун **Н. А. Лиленина** къамаьлага. Цо дийцар, шоай комсомольско - ..кагирхой бригадо шера 5000 совгIа кIоарга бурув тохар дукха лоттабеча къовсамах лаьца. Бригада коллектив дIаязъяй ВЛКСМ ЦК 1980 шера сийлахьча гIулакхий Книга тIа.

Лакхехьарчен инъерчен звеной кадраш хьахаржара, уж балхаш тIа йоагI-йоагIача тайпара дIайийсъяра, цар шоай декхарашта хьалхара бехктокхам айбара партийни организацех администрацен беча балхах лаьца дар «Оргтехника» яхача объедиене генеральни директора **А. А. Мартчева** даь къамаьл.

КПСС XXVI съезда сийна лаьрхача социалистически яхье ше кулгалдеча коллективо доахача толамех дийцар ше къамаьл деш «Грознефть» объединение ПМК бетонщикий бригадире **М. С. Ибрагимовас.** Бригадо хинал дикка хьалхагIа кхоачашъяьй шийн пхе шера задани, укхаза нийслац къахьегама дисциплина толхаль моттиг. Делегата яра критика йир ПМК кулгалхошта кулг-нара деча балханта механизаци яра, материалаша кхоачам бара цар лерттIа йоакхо еш ца хиларах.

Законаца, общественни хьисапаца наха юкъе беча балха къахьегама коллективаш, общественни организацеш чIоагIа лоархIаме хилара дийцар района прокурора **А. С. Шеро.** Цхьацайолча коллективашка, йоахар цо, мелбалийтаб малараш мелараща, къахьегама дисциплина телхаерашца лоаттабу къовсам, хIанз а дукха я къахьегамах дола законаш телхадеш йола моттигаш.

Доклад юкъаш къамаьлаш дир иштта грузовой автотранспорта Грозненски производственни объединение водителя **Д. С. Абдулвагапова**, «Грострубоводстрой» треста управляюще **М. А.-М. Мугадаева**, промысловн геофизика СКТБ слесара **А. Н. Андреева**, «Октябрьнефть» НГДУ ОРС-а йоккхагIйолча продавеца **Т. П. Дидебашвили**, «Трансмаш» завода токара **Г. П. Осипова**, № 37 йолча школа директора **Г. Г. Роговас**, «Терек» яхача производственни объединение контролера **Н. И. Рыбасовас**, «Старогрознефть» НГДУ начальника **К. И. Ивакисе.**

Конференце балхаца дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Л. Д. Магомедова.

Конференце хержар парте райкома керда состав а XVII-ча Нохч-ГIалгIай областнойи XXII-ча Грозненски городской партийни конференцешка бахийта делегаташ а.

Парте районни комитета кердача состава хьалхара организацонни пленум хилар. КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретаралла хержар **Е. В. Тумсоев**, шоллагIча секретаралла — **Н. Н. Викланцев**, секретаралле — **Л. Л. Недельнова.**

А. ШАХМУРЗАЕВ.

БОЛХЛОЧУН ДЕЗАЛА СОЦИАЛЬНИ ПОРТРЕТ

КПСС XXV съездо хIоттъяьча социально - экономически программагIа кхоачашде лаьрхIа лоархIамегIадар — советски халкъа вахара материальни культурни боарам хадданза лакхбар да. Карарча пятилетка шерашка цай мехка хIара сага син лаьрхIача реальни доходаш 14 процент тIакхийттай. Сенах хьахулаш я уж доходаш? Цхьадале, юкъера лаьрхIача бетта 22 сом совгIа тIакхийттача алапех. ШоалагIа-дале, пятилетка дIадахача шерашка 134 миллиард сом дукхагIа хинача общественни потреблене фондашкара дIателача льготех. Алапел совгIа советски нахага кхоачача доходий дакъа сенагIа тIакхетт дIахьожа безам ба тха А. И. Ефремова цIерагIча «Красный пролетарий» яхача Московски станкостроительни заводе болх беча **Бубнова** мугIарерча **болхлочун дезала** хьокхамца.

Дезала да — [redacted] Алексеевич — завода сборочни цеха начальник. Цун балха стаж 37 шу да: болхлочунгара цеха начальникага кхаьча.

ВоI — Николай заводе вена болх бе 1966 шера. Сайрийнера техникум чакхъяьккхай заводе балха вечачул тIехьагIа, хIаьта Патриса Лумумба цIерагIа университет чакхъяьккхачул тIехьагIа аспирантуре деша вахав. 55 метр размер йола квартира БубновгIарна мах боацаш заводо еннай 1965 шера. Цу цIеношка цкъ цIа дола квартира еннай йоIа Татьянана. ОТК контролера. Цун мар Владимир — фрезеровщик, заводерча сайрийнарча техникуме дешаш ва.

Дезала ерриге доход бетта 920 сом я. Из — хIара сага 100 сом совгIа хул. Сенах дIадода дезала хьатIадоагIа ахча? БубновгIар бюджете квартирагIа додар деррига а цун доходах кхо процент мира дац. Юкъера лаьрхIача бIаь сом дIадода цар дуача хIамагта, цу дакъе заводской столове дуа хIама а долаш.

Бераща образовани ялара лаьрххIа ахча гулде дезаш хиннабац БубновгIар. Цу гIулакха дIадодар деррига а пачхьалкхено шийна дIатIайийцад. Вуэс специалист нийчварга шера дIадода 1000 сом совгIа, хIаьта юкъерча специальни дешара заведене — 650 сом.

Цу дерригнеша торо хулийт БубновгIар дезала тIадуаха барзкъа, дукхача хана пайда эца йиш йола товараш эцара, культурни хьашташ кхоачашдара, салаIара дукхагIа ахча дIадахийта.

Дезала хьона членаш дукхаза мехка гIолла а доазол араьха а туристически никъ беш хиннаб. БоккхагIболча БубновгIар санаторешка е салоIача цIеношка дIаьху шоаш отпуске бола ха. Заводе болх беш вола хIаравар 24 дийнахьа 14 сом мара ца додача заводской профилакторех пайда эцаш ва.

СУРТАШ ТIА: 1. БубновгIар дезал салаIа арабаьннаб (аьрдехьара аьттехьа) Бубновар нийц — Владимир шиI кIаьнкаца СергеIца. Бубнов Николай, Бубнов Николай Алексеевич, Александра Данилова — Николай Алексеевича сесаг, йоI — Татьяна.

2. Тахан Татьянен Владимири волча хьовшалгIа боагIа боккхагIбола БубновгIар. Хьаьший хьакхачарга хьежаш царна оттаде цу нийчдеш ба уж.

3. «Красный пролетарий» яхача заводе доазол арахьара дукха хьаьший ух — предприяте станокаш дукхача мехкашка йоваш я. Николай Алексеевич Бубнов (аьрдехьара вар) Лондонерча профсоюзни деятелашца къамаьл деш ва.

Р. ДЕНИСОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

ДОЛЛАЧА ХIАМАНЦА ГIУЛАКХ ДОЛАШ

Отчетно-хоржамий собрание районни партконференце делегаташ харжара список оттаеча хана собраде председатела хIара кандидата цIи лькхар.

— Коржов Александр Николаевич. Духьала малав?

Духьала саг вацар.

Из хаттар ца дича а мегаргдар —мала хургва Александр Николаевича духьала!

— ХIаьта а собрани чакхъяккхара йолча порядко дIадех из.

Фу бахьан долаш дукха веза Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе коммунист, инженер-сельхозмеханик Коржов Александр Николаевич? Лоацца аьлча — дог цIена, къахьегама тIера, нах дукха безаш хиларах. Из шиш болаш а дог цIена а ва, балха тIа ледарло леддечунга ала дезар аргда, эцачоа новкъостал де нийча ва. Из цIаккха а лаьттавац юстара, цун массанеца а гIулакх да. Из дружинник, халкъа тIахьожамхо, агитатор, комсомольски прожектора редактор ва. Цо механизатораш нийчбеча курсашка хьех, хьехамча ва.

ДагадоагIа сона, укх аьхки малаш ба ца ховча наха массехк гали ялат лочкъадаьд аьнна цунга хоам баь. На лораде ше декхарийла веце а, оарцагIа ца воалаш Iеваланзар Александр Николаевич. ОарцагIбаьхар из дружинникаш, хоам бир колхоза правленега, милицега. Цу наькъагIа къуй корабаь беце а, наьха рузкъанна тIакхувдачарга дIахайтар из лорадаш фийла бIарг тIалаттилга.

Колхоза дукхагIа дола лаьтташ лоаман довиъашка даь. Хала а атта а лаьтта аха а ахе ялат-м дIаделора укхаза. Бакъда, чуаца геттара хала да-ия. Александр Николаевича цхьан журнала тIара дийшар вай промышленносто лоамашкара хьувкъам чуаца лаьрххIа комбайнаш арахец аьнна. Цо аларах, колхоза правлене ийцар цу тайпара йола цхьа комбайн. Хьувкъам чуаца бева ха хьатIакхьачар, малав кердача комбайна тIа болх бергбар аьнна хаттар эттар. Инженера шийна тIаийцар из гIулакх. Цец а баьнна бIаьрахьежар механизатораш Александр Николаевича хIавз-хIавз кIалтIайоал аьнна хеташ босонашка гIолла комбайн лелаеш. ХIаьта из цхьан минута машин ца соцаеш, ялат а тьонхаш дIаводар. Бункер хьалйизача мара шаьрача ялацар комбайн — машина чу кIа Iочу-[redacted].

Массехк шу да Александр Николаевича лоаман довиъашкара ялат чуийдеча комбайнаца болх бу. Укх шера 200 гектара тIа гурахьа дIадийна ялат чуийцар цо. Бакъда, укхаза шаьрача моттиге санна лакха бац хьувкъам. Из Александр Николаевича бехк бац. Лоамашкара лаьтташ арнашкара дараш ю дац, дукха магIа ба укхаза.

Колхозе механизатораш массаза а тоъаш бац, къаьстта а комбайнераш. Сона хац. Александр Николаевича цхьан промышленни предприяте боли беш волча Iний даьца Николай Андреевичаген шийн вешийца Николай Николаевичаген фу дийцад, бакъда, укх аьхки уж кхокхе а колхозе хьувкъам чуцаш вар.

Инженер - сельхозмеханик Iай а аьхки а массаза а дукха болх болаш ва. Хьажа веза техникана эксплуатаци мишта ю, цунна ремонт еча бIарг лайха безе, лоацца аьлча, бIарччача шера бе болх боацаш висац из.

Гурахьа, кхашкара балхаш йистедаьлча, техникаца безам бола кагий нах хьа а херже механизаторий курсаш хьаелл цо. Мастерской, классни помещенеш вIашIтIехьйоах, деша багIачарна лекцеш еш, уж мастерске е кхувлаш хьех царна машинаш мишта тоае еза. Иштта, бIаьсти йоалача хана 25—30 къона механизатор нийча хул техника но лаца.

Гурахьа, йIайха йолча хана, комбайнашта ремонт е кхоадац тхо, хIаьта Iай, шелал эттача мишта тоергья уж? Уж дIачухошаргйолаш мастерскеш яц колхозе, кIаьта бIаьсти яларга хьежаш нагIа а йиш яц. Фу дича бакъахьа да?

Александр Николаевича лаьрхIар пленна тIа а теха. лаьрххIа боксаш хьалъе, цу чу пишкаш а оттаьь паргIатта болх бе. Хьалйир цу тайпара цхьа бокс — механизатораш чIоагIа раьза хилар. Теплице санна йIайха, сийрда яр. Цунна раьза хинна механизатораш шоллагIа яр а хьалъе эттар.

Цу хана партнома секретарь яр Л. Е. Кузнецова. Цкъа бийсанна итт сахьат даллалца цхьаца гIулакх долаш кабинете а яьгIа из цIай аьнна араьльче, боксаш йолча лепаш цIи бIаргайра цунна. Фу хиннад цигача аьнна дежурнега телефон техача, жоп далар.

— Кхералла хIама дац, газови аппаратаца болх беш воалла Коржов ва из.

Кхетадир парторга сварщика де дезар ца даьлга. Ше эттавар Александр Николаевич данза дисар чакхдаккха.

А. ЗИМАРИН.

МАЙКОПСКИ СТАНОКАШ—ВЬЕТНАМА

Ткъо шу совгIа ха я Майкопски М. В. Фрунзе цIерагIча станокаш еча заводо Вьетнама станокаш дIаухийта.

— Тха предприяте коллективо, — йоах завода директора Иван Головнос, — къаьстта чIоагIа раьза йолаш болх бу вьетнамски заказаш кхоачашдара. СРВ цахаддаш дIаухийт оаха тракторашта автомобилашта ремонт яра эша запасной оатхалаш, кхыча техникана ремонт яра отделочно - расточни станокаш.

Тха техника продукци тIатIа тоалуш йоагIа. Обработка нийса а цIена а ярга диллача тха станокаш эшашагIа яц. дукхача даьнже тIех а я дуйне тIарча рынке йохкача цу тайпарча моделел. Уж тешаме, нийса, лелае атта я.

Алхха укх тIеххьарча шерашка Вьетнама дIаяхьийтай бинъ модификацех йола 130 станок. ХIаьта юкъараш кхоалагIча ноахаленах — эггара кердагIа йола модель я.

Иван Головнос белгалдаьккхар хIанз Вьетнама юрта боахама механизаци яра къаьстта чIоагIа теркам тIалоаттабелга. Ремонт ю бIаьш мастерскеш советски гIонца хьал а яь, оборудовани оттаяьй, тракторни завод хьалъе лерI.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корр.

Партийни вахар

IАЬДАЛ IЕХАДЕРАШ БЕХКТОКХАМЕ ОЗА

Ховш ма хилара, парте Грозненски горкомера партийни комисси апелляционни орган я. Цун декхар эггара хьалха сенах латт аьлча, из латт парте мугIарашкара шоаш дIабахарах е партийни хьисапе бехктокхаме озарах парте райкомаша льча решенешта апелляцеш йитача коммунистий персональни делаш тахкарах, тIакха хьалхе цу даькъе де дезараш къоастадарах, хIаьта иштта парте нах хьайбеаге КПСС Устав ма яххара леладой а юкхьанцарча организацешка коммунистий персональни делаш найса къоастадой а хьожаш тIахьожам лоаттабарах.

Бакъда, укх тIеххьарча хана, къаьстта КПСС XXV съезд хиначул тIехьагIа, партийни комиссеш, цу даькъе тха ар а, дукхагIа юкъеоз цу е воох партийни организаце, коллективе партийни паччахьалкхени дисциплина кхоачашъелга мишта латт хьожаш кIоарга тохкамаш дара. ХIаьта цо дIадехаш хул боахама доал дара методаш кIоарга тахкар, капиталени вложенеех, къахьегама, материальни ресурсаех лерттIа пайда ийбар. Кхоъ бара, режим чIоагIъяра тIехьа къовсам лоаттабар, арахецача продукце дикал лакхъяр, гIишлош динен хаппахьен хьалъяр санна йолча экономически проблемашта массе оагIорахьара анализ елга.

Цу деррагнега хьажа делаш хул тхо коммунистий кулгалхой персональни делаш предприятешка, учрежденешка, ведомствашка тохкеча хана а. Бакъда, цу тайпара тохкам хьалхе оттаяьча планагIа берг партен правительствен яь е партийни комитето ше тIанийца решенеш кхоачашъяра чакхбанкхари санна комплексни лархIа йиш яц.

1980 шера плане тIа оттадаь дар производственни коллективашка, гIишлошъяра организацешка ца даь балхаш совлен дIаядарцен отчетность телхаярцеи партийни организацешка къовсам мишта лоаттабу хьожаш кIоаргга цхьадола тохкамаш де.

Де лаьрхIар чакхдаккха вIаштIехьдаьлар халкъа тIахьожамхоша, административни органий а, хIаьта иштта тIахьожама функцеш йолча кхыча службай а болхлоша хьинаре дакъа лоацани гIо деши.

Але дезаш да, моттигашка тохкам беча хана эшаш йола материал гулъяра дукха хан яьн тIабахийта бийза бале а ца бола тхона эггара низткъала барех ца хиннилга. Дукха дукхагIа къахьега дийзар гулъяь материал вIаштIехьйоаккхаша цун обобщени ешн. ХIана аьлча, тха декхар кхоачамбоацарашн ледарлоаши гучаяхарах лаьтта мича Iа, керттердарбаь тохкам парторганизацей болх тоабелга, хIара коммунистах партийни вахаре нормаш, законаш, планово-паччахьалкхен дисциплина мичча тайпара ль а телхаераш лоаргбоаца бокъонца вола политически бIухо вар IалашдеIга.

Города цхьайолча производственни коллективашка, учрежденешка отчетность телхаеш хиларах хоамаш ухар, цу гIулакха хоадам болаш анализ йир. ХIаьта цецвоаккхаш дар цу коллективий цхьайола партийни организацеш цу харцахьарча гIулакхашта е боагIа оценка ца луш Iеш хиннилга, лоарзагIа баьнараща юкъе коммунисташ болашне а. Цу тайпара никъ лаьцабар «КомберплюдоовоцI» объединене ПМК начальника Ю. М. Кузнецова та доахаша из бехктокхама кIал ца ваяийта гIийртачен цар партбюрос, дукхача шерашка ца даь балхаш дIаядарах дукхаза тIахьожам лоаттабеча организаша цIенхаштта бехктокхаме озаш из хинна воллане а.

Цу гIуланха лакхе латта органаш оарцагIъяьча мара цIенхаштта партийни хьисапе бехктокхаме озавар из. Объединене кулгалхошта хьалхашка дош оттадаьд Ю. М. Кузнецов дIахо цу балха тIа лелане воагIаш ца хиларах.

ХIаьта ПМК партбюро секретарь М. А. Прокофьев дIакхетаве вийзар ца даь балхеш совлен дIаяздеш, кийовзаш уттаеш воза коммунист законаш, партийни вахара нормаш телхадерий наьк тIа ваьнна сага санна лархIа воагIилга, хIаьта цу тайпарчун гIулакх гайна е ганза набахтенца а партера дIаваккхарца къасташ хиларах, хIаьта из юха ца токаш Iийна вола секретарь а но кулгалдеш йола бюро а принципиальность йоацаш хиларах. ТIакха найса а хет парте Ленински райкомо М. А. Прокофьев юха парторганизаце секретаралла харжа могаваь ца хилар.

«Чечингсельстрой» треста ПМК-101 начальник Белолипецкий болх тоабара йолаш йолча торшех пайда эца а ца гIерташ фуннагIамоллагIа даь а премеш ийяр а кхыдола аьттонаш хилийтар а дукха моттигта долча толамашка вахьна хиннав. Алхха 1979 шера 167 эзар сома маьха балхаш совлен дIаяздаь хиннад цига. ХIанз Белолипецкий балхара дIаваьккхав, цунна снавй строги выговор, учетни карточка тIа дIа а язьеш ПМК-101 партбюро секретарга В. Г. Иванченкога парте Ленински райкома бюрос дIахайтад из боагIаш бола тIахьожам ца лоаттабаьлга, кхетам балара балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар, администраце балха тIахьожам лоаттабеш йолча комиссе ший гIулакх ледара леладеш хилар.

«Грозтрубопровод строй» треста СМУ-3 воккагIвола прораб КПСС член Н. И. Пиктанов, администраце оагIорахьара тIахьожам ца хиларах пайда а ийбеш, хаддаза ца даь балхаш совлен дIаяздеш хиннив. Халкъа тIахьожама Октябрьски районни комитето алапецара ахча кIалсоцадарца хьалха бехктокхаме эза хиннавар из, бакъда парторганизаце хIама ца деш витар.

Иштта воагIар бекхам ца беш витар е цунна беш бола бехк геттара кIаьда хилар баьхан долаш цIенхаштта планово-финансови дисциплина телхаю нах цу гIулакхах хайра кхера а безийьоагI ахача уйлаига кхоачабяча санна хет.

Госбанка республикански контора гучадаьккхад «Грознефтехимремонтстрой» треста СРСУ-5 доагIачул 9 эзар сом дукхагIа ахча болх баьа аьнна дIаяздаь хилар. ХIаьта а участка начальника КПСС члена А. П. Иноземцевна выговор мара еннац парторганизаце. Иштта закон толхадаь доллаше а цо даьр «делопроизводство гIалат валар» да, аьнна дIатар даьа цига. ХIаьта А. П. Иноземцев сиха балхара а партийни учетера а дIа а ваьнна республика доазол араьха дIаваха.

Комиссе цхьаькха цхьа хIама а белгалдаьккхар тохкам баьча дукха дукхагIа йолча парторганизацешка балхах доагIачул дукхагIа ахча дIаяздаря хиловзалаш уттаяри санна дола кхоачамбоацараш цу коллективашкарча коммунистий, халкъа тIахьожамхойи, кхыча активистийн хьалхенца хьагучадаьха ца хилар.

Укхаза дийн яхар санна пайда ийбац администраце балха дIахьожам лоаттабара йолча устави бокъонах, боахама кулгалхошен керттерча специалисташен шоай балхах лаьца парте гIолла болча шоай новкъостаншта хьалхашка хоамаши отчетани телац. Ведомства чура ревизеш дукхагIйолча хана, отчеташтен бухгалтерски даннеш тIеш хьадда анализ а еш, лерттIа чакхъяхац. Цунца цхьаьна даьи хьагучаянхац законаш телхадаь моттигаш, ревизи еча подразделеней, ведомствай, предприятей, организацей, учреждений финансово боахама гIулакхаш тоадара боагIаш йола теркам тIабахийтац.

Укх тIеххьарча шие шера алхха цхьан госбанка республикански контора хьагучайьккхай доагIачул 250 эзар сом совгIа балхаш дIаяздаь моттигаш. Цу тайпара хIара моттиг не нийслу кулгалхошка хоамаш даьд, бехке бараш бехктокхаме озилга хьадийхад. ХIаьта а дукхагIчар ца гIулакх теркал ца деш дитад. Партийни, административни органаш юкъеелча мара дань не юхаметтаоттале болац. Боахка ... дабеча цу цу тайпара кхоачамбоацараш партийни профсоюзни органзацеш теркал ца деш Iеш хилар сенца дуззадена да? Тахкача гучадаьннад дукхагIболча парторганизацей секретарашта, къаьстта кхыча балха декхарех мукъбахийтанза болчарна, цу хьакъехьа хIама хева доацилга. ХIаьта уж гIалаташ даь а тайп-тайпарча хьисапе бехктокхаме эза а бола кулгалхой шоаш цох хIама хьоаде тIера хиннабац. ХIаьта цу хьакъехьа ха дезар ховш хиннача парте райкомашен парткомашен лохерчарга хоамаш делган цу гIуланхашта боагIаш йола оценка лулген хьадекаш хиннадац. Иштта, цу бехктокхама кIалхарбувлара эша хьалаш хьадаь хиннад художественни промыслай объединене. Старопромысловски кирпичашъеча заводе, «Чечингсельстрой» треста ПМК-921, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене цхьайолча СМУ-ашка, кхычахьа.

Долаш де укх тайпара масал а. Социалистически законаш кхоачашдеча, руэкъа лорадара къовсам лоаттабеча шоай декхар диза кхоачашдеш боацача, пачхьалкхе Iехаечарца кIаьда болча коммунисташкара доагIар цIенхаштта хьадехаш хинназ прокуратурайи кхыча административни органийн партийни организацеш а.

Укх тIеххьарча шие шера районни прокуратурашка 10 материал кхьача хиннай ца баьча балхах совлен ахча дIаязадь хиларах. Царех цхьа гIулакх мара уголовни а лаьрхIа дIадоладаьдац, хIаьта из а дукха хе ялалехьа дIакхайлар. ХIаьта 13 эзар сома маьха ца баь болх дIаязбарца бехке вола ЧИУС СМУ-2 прораб Ш. С. Израев коллективага кхетаве(!?) дIавеннав. Из дош тохкаш хинвар Октябрьски района прокуратура я.

Парте горкома бюрос цу тайпара законаш телхадаь моттигаш хьагуча а яьха уж лоаргдоацилга дIахайтар, хIаьта ерригача парте райкомашка парткомиссе оттаяь записка дIаяхийтар, цар цу хьакъехьа доагIар дергдолаш. Цул совгIа царна тIадиллар цига белгалъяьха факташ парторганизацешта дIайовзийтилга, царех лаьца отчетно-хоржамий собранеш йолаш шерра дувцийталга, уж кхоачамбоацараш ца хилийтара эшар белгалдоаккхилга.

ХIанз городской партийни организаци кийчлуш я шийн отчетни конференци чакхъяккха. Цига хоадам болаш белгалдоаккхаргда иттлагIча пятилетке города коммунисташта, берригача къахьегамхошта харагIдаьннараш, данза дисараш. ХIаьта из дерриге къоастадерга КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо, цига къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева хьалхашка оттадаьча декхарашца вIашн дусташ.

В. ЛАВРИНЕНКО,
парте Грозненски горкомерча партийни комиссе председатель.

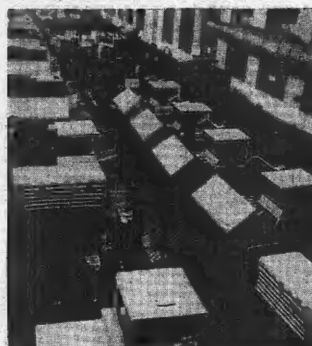

БЕЛОРУССКИ ССР. ТӀехдика къахьегаш я итлагӀча пятилетке Белоруссин автомобильни завода коллектив. Шу доладелча ден цуп жодински машинашъераша арахийцай планал совгӀа миллионаш сомий мaьха продукци. Сийлахь - боккхача Октябра цӀей хьетӀакхочуш 200 совгӀа волча болхлочо шоай нхе шера заданеш кхоачашъяьй.

КПСС XXVI съезда сийна социалистически яхье а яьнна предприяте коллективо дош деннад коммунистий форум хьеллача денга планал совгӀа 3,7 миллион сома продукци кийчъе аьнна, цу дакъе 10 эзар сома мaьха наха эша товараш а долаш. Иштта лаьрхӀад 1981 шера 23 февраль тӀанхоачаш 95 тонн грузоподъемность йола эгтара хьалхара автосамосвал арахеца а.

СУРТА ТӀА: завода кертерча конвейер тӀа.

В. ПИТЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ДегӀайоагӀа юрта культура

Социалистически общество дегӀаяра белгалонаш дикагӀа хоалуш хул городаи юртаи юкъера башхалонаш дӀаялара процесс кӀоаргъяларга хьежжа. Цу процессана доступ а телаш КПСС-о хилиэза даргдоацаш лерхӀ города а юрта а вахара материальни культурно-бытовойи хьалаш гаргаозара декхараш кхоачашдара дукхагӀа низаш тӀадерзаделсе. ХӀаьта из программин деккар санна а лоархӀ вай парте, хӀана аьлча юртарча къахьегамхой вахара хьалаш хаддамза тоаделга городаи юртаи юкъера башхалонаш дӀаяхарга вай дугаш бола тешаме никъ боландаь.

ХӀанзарча хана юрта хулаш дола хувцамаш комплексии чулоацам болаш да. Цар чулоац экономически, социальни, духовни, культурни вахара дукха оагӀонаш.

Юрта культура дегӀайоалаяра боккха лоархӀам болаш доал да культура учреждениеш кадраш хьакъоастаяр, уж дӀанийсъяр, царна кхетам балар. ДукхагӀча даькъе кадрови политика укхаза нийса леладерах тийша ба культурно-сердалон балха чулоацам, из шерра дӀабаьржа хилар, цунаӀ хьабеала пайда. «Культурно-сердалон учреждениеш лакха говзал йолча кадраща Ӏалашъе», яхаш партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органаши тӀахьех вай царте.

Культура учреждений балха Ӏаткъеш долча бахьаний кӀоаргга анализ йича, юрта боахаме нах дӀачӀоагӀбара тӀаберзабаь бола цу балха чулоацам терказбича гуш да культура болхло йоккха говзал йолаш хила везилга. Из хила веза. КПСС XXVI съездо белгалдаь а из хилар. «КӀоаргга балхах кхеташ», иштта бола нах боьъонца инициатива йолаш а творчески болх бе хоаш а хул. Из кхетадеш да. ХӀана аьлча хӀанзарча замано дӀадехкарашка хьежжа культура учреждений болх лелабе могаргдац йоккха говзал йолча специалисташта мара.

Юрта культура хьалхара проблема алхха культурно-сердалон учреждений болх тоабарах кхоачашхулаш яц. Цу проблема лоархӀаме ярех оагӀуш я юрта боахаме тайп-тайпара специалисташ йола кадраш дӀачӀоагӀъелга. Нийса да из проблема психологически духьалеха дӀаяхарца юраш хилар а. ХьалхуваӀ боагӀа нагий нах мел эшачунца Ӏалашбе алхха городерча хьалха мара хила йиш яц яха уйла а наст-каста нийслу. Из уйла дӀаяргьяц алхха педагогически хьехамаш дарах. Цу гӀулакха пийсагӀа дар фуд аьлча, из да хӀанзарча юртбоахама къахьегаме, юртарча массазарча вахаре шийна ховр, могар масса оагӀорахьара дӀахьокха торо хиларах саг дӀакхетавар.

Из наргӀато дӀахьокхилга, юртбоахама производстве творчески къахьегама йола торонаш шеръяра наькъаш гучадоахилга — культурно-сердалон балха лоархӀаме деккар да. Из деккар кхоачашдара тӀаерзае еза культура учреждениеша чакхйоахаш йола кагирхоша лаьтта леладечун къахьегама хам бар, лаьттанца цар безам хилар, шоай кулгашца къахьега хоаш а ловш а уж хилар чулоацаш йола еррига мероприятеш.

Уж гӀулакхаш Ӏомадар — иштта я «кхоашлен фермашнен болх бара хьалхуваш йоагӀа тӀехье юкъеозара йола вай метод», — аьннад Л. И. Брежнева.

Надтеречни районе толаме чакхйийллар «Хоастам хилба ялата хьаж йоагӀача кулгашта» яхача темагӀа яь сайренаш. Эггара хьалха уж дӀайолайир районин культура ЦӀагӀа.» ЧӀоагӀа уйла тӀаяхийта, йоккхача художественни говзалца кийчйир культура ЦӀен болхлоша К. Дзугаева, У. Пуцигова сайрен сценарий, иштта чӀоагӀа къахьийгар цар из толаме чакхъяккхара а. Дерригa a теркалдир, хьаьший тӀаэцаргара дева уж накъабаххалца долча гӀуланхий уйла йир. Сайрен теме дӀайовзийтар гойтара агитацега гӀолла а. Хьувнъам чуэцача хьалхабаьннаршта «комсомольски моаршалаш» кхайкадир, яхье котбаьннаршта хетаяь «Молнеш» арахийцер, моттигерча «Надтеречный» совхоза лаьтта леладерех дикагӀбараш хьахьонхаи портрети галерей кийчйир.

Доккхий хьувнъамаш кхедеш бола мастераш хестабеш, наха сакъердаме салдӀаш, «Диццалаза дагалатара» яхача девизагӀа къахьегама ветеранашца беседаш еш сайре яр из. Юртахой вахаре хетаяь яр самодеятельни артисташа оттадаьча концерта репертуар, гулбеннараш вало кхоачашъеш яр концерта дукха номераш. Совхозе вахарчаря хоаме эцалаш йовзаш эстрада мастераша кийчъяьча номераша хьалбаьрашта сакъердам бора, оагӀораш гӀадбугар.

Цу тайпара сайре йиц ца луш дукхкача хана наькъа цагалаттаргья, нaха кхетам балара цунах боала пайда боккха а ба.

Культура учреждениеша еш йола мероприятеш цаӀ шолдагӀча тара йоацаш, хаддаьза кердадар юкъехьеш кийчъеш хилар балха эффективность лакхъяра боккха лоархӀам болаш да. Бакъда, хӀара мероприяти иштта дика вӀаштӀехьлуьйкха могаргда але хала да. ХӀаьта а из цу тайпара сайре кийчъе могаргда моллагӀча культура ЦӀен коллективана, нагахьа санна лерттӀа уйла а яь кьа а хьийга уж кийчйой. Районерча дукхача клубашка толаме чакхъяьннай «Хоастам хилба ялата хьаж йоагӀача кулгашта» яха сайренаш.

ЛерттӀа, йоагӀача тайпара сценарий а язъяь из кхоачашъяра плани а вӀаштӀехьлуьйкха клубий мероприяти кийчъелга — тоалхаза болх ба, бакъда бокъонца гӀулакхах дог а лазаш, кхета а кхеташ болча нахага булургбоалаш болх бе. Цудухьа культура учреждениеш вадрашца беш бола болх хила беза цкъа-дале, хоадам болаш долча практически гӀулакхаца, юрта культура дегӀайоалаяра доахача тӀемаццa бувзабенна. ШоладагӀа-дале гуш хила деза практически болх культура болхлочун сакхетамех говзалех боарамга хьежжа хургболга.

Цунца дувзаденна да цхьаькха хӀама а. МоллагӀа а культура учреждени — клуб яле а библиотека яле а — из тайп-тайпарча сакъердамца безам бола, тайп-тайпара культура мероприятеш хьашт дола нах вӀашагӀбетталу моттиг я, беррига къахьегамхоша культурни салоӀа моттиг я.

Уж хӀамаш шоай теркама юкъметте а доаттадеш юрта боахаме болх беча нахадара болх вӀаштӀехьбоахаш культурно-сердалон учреждениеш дукха я республике. Тайп-тайпара гӀулакхаш дезаш болча наьха группех объединенеш вӀашагӀъехь. Царна юкъебоагӀа зизаш лелаераш, сомий бешамаш лелаераш, ноккарий леладераш, кхыбараш. Уж объединенеш чуйоагӀаш хул Ӏалами Ӏилмен довзара йола районий культура ЦӀенойкара университеташ. Цу тайпарча балхо хьахьокх юртарча къахьегамхой шоаш балхах мукъа болаш йоаккха пайданегӀа хургйолаш дӀахьа йиш йолга.

Городаи юртаи юкъера башхало дӀаяккхара, юрта культура дегӀайоалаяра иштта боккха лоархӀам болаш ба дукха оагӀонаш чу а воацаш юртарча библиотекаша бахача наха юкъе беш бола болх. Хьоацаргда вай книжкане пропаганда яра дош. Юрта кулатура дегӀайоалаяра бола книжка лоархӀам шерагара шу ма доал лакхлу. Юртарча къахьегамхочун вахаре хилалей даргдоаца хӀама санна дӀачӀоагӀденнад книжка. Юрта бахача нахах дукха бераш шоаш балхах мукъа болча дове чӀоагггӀа безам а болаш книжкаш дешаш ба. Даьха социалистически тохкамаша хьахьокхачох юрта вахача тхьо сагах алхха цаӀ/мара хиннавац книжкаш цадешаш. Юрта бахача дукха дукхагӀа болча наьха шоай цӀагӀара библиотекаш я.

Книжка наха дезаш а цунах пайда боалаш а хиларах хьахинна хӀама да юрта болх беш вола библиотечни болхло шиш гӀуланх дезаш, цунах кхеташ, литература дика довзаш хила везилга. Бакъда, цу тайпара болхлой хӀанз а юрта кӀезига ба. Царех пхелагӀа дакъа бараш мара бац лаккхера дешар дийша, хӀаьта библиотечни образовани ярах — 12 процент гаргга мара а бац. ХӀара кхоалагӀа вола юртара библиотекарь цхьан шерал тӀех библиотечни балха стаж йоацаш ва. Цудухьа лерттӀа литература ца довзаш а, книжкаца болх бе ца ховаш а ба уж. Юртарча библиотекарашка даьча хаттарех гучадаьннад царех 37 процент бараштa библиотекашкара литература доагӀача тайпара довзаш а из хьахаржа а ховш ца хилар.

Книжкаца беча балха юкъера из кхоачамбоацар дикка кӀезиглу юрта вахача сага политически сакхетам, профессиональни говзал тӀехь - тӀехьагӀа лаккхлуш йоагӀаш хилар бахьан долаш, шерлу литературах йола информаци дикагӀа кхетаяра йола цуи торонаш. Дика лоархӀам хӀама да библиотекашкара цийна деза книжка саго ше хьахаржа йиш йола практика. Пайдама дола книжка из дешарашка дикагӀа дӀакхачийтара новкъостал деш я библиотекаша шоай балха шерра юкъехувла книжкаш дешарий конференцеш, вӀашагӀкхетараш, тематически сайренаш, диспуташ.

Бакъда, из деррига деш дале а книжкана пропаганда еш беча балха юкъера библиотекара лоархӀам лакха ба. Юртара библиотечни гӀулакх тоадара моллагӀа нийъ хьанийцача из дукхагӀча даькъе библиотекарь лерттӀа ший болх бе, вахаро хӀара денна дӀадехараш кхоачашде мохаш а ховш е хиларах тийша ба. ХӀанзарча хано дӀадехарий боарам тӀа латташ из хилар — из библиотекара профессиональни деккар да.

Культура учреждений балха формаш дукхагӀа хиларо, цар алнаши шеръяларо хьахьокх, цкъа-дале, юртарча вахара хьал тоадаларца дувзаденна дола юртарча къахьегамхоша дукхача тайпара дӀадехаш дола культурно-бытовой гӀуланхаш дегӀа ухаш хилар, шоалагӀа-дале, царна эшараш кӀоаргга чулоацам болча а салаӀара дикагӀа йолча а формагӀа кхоачашде культура учреждений торонаш дукхагӀа хулаш йоагӀаш хилар.

Цу хьалашка балха формаши методаши эргайоахаш тоаеш, керда яраш юкъехкувлаш хила еза юртара культурно - сердалон учреждениеш. Иштта да хӀанз КПСС XXVI съезда баха ма боагӀара вакъабаха советски нах кийчлуча хана царна хьалхашка латта керттера декхар.

А. АРУТЮНОВ,
Грозненски мехкдаьтта институтa философи Ӏилман коммунизмий кафедра воккхагӀвола преподаватель.

ГОРИЗОНТ ДЕХЬАРА

ФРАНЦИ. Дувен 20 ноябарча 1100 фирмаш хьалхенкар Париже дуьнен халкъашта юкъерча 67-ча автомобильни Салона экспозици шоай продукци.

Советски Союзе цига хьахьекхар хӀанз дуккхача машинашка къердаш йола «Лада», «Нива» яха машинаш.

Е. ШАШКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

АФРИКА ХЬАКЪЕХЬАРА ПЕНТАГОНА КХЕРАМЕ ПЛАНАШ

Хетаргаьа, Африка гӀулакхаьта йолча американски политика «керда этап» йолалуш латт. Цу тайпара дола шоашта хетӀраш дувцаш, африкански обозревателаша теркам тӀаухийт, ирано - иракски конфликто кхерам тӀатувсал цу регионе США а цуи союзникий а кемаш паргӀатта леларцеи Малхбузенна мехкдаьтта лоаттадарцеи дувзаденнача керттерча экономически политически хьашташа яхаш дувцача Вашингтонерча официальни наьха заявленешта. Берригача обозревателашта хеташ да, цига шийи позицеш юхаметтаоттаяра а цунца мехкдаьтта доаха мехкаш кхерадара а Персидски заливе тӀема анци яра кийчлуш я Пентагон аьнна.

Персидски заливе авианосцаш керте а йолаш долча американски кемай низ бола армада хьатӀа а эза, белгалдоахар «Темуань яж» яхача реюньонски газето. США гӀерт, цу регионера Малхбуаен хьашташ Ӏалашдулургдола держава ше цаӀ мара яц аьнна хетийта.

Гаргарча Малхбоалера цар агрессивни планаш чакхъяра йола плацдарм хулаш латт Пентагона массехк тӀема база карвенача Къулбаседа-Малхбоален Африках а. Шаха хана цигарча американски хьаштий йоакхо яра декхар крански экспедиционни низашта тӀалаьттача а хӀаьта хӀанз гӀулакх деш египетски бӀуи контингенташ йолча а Омане тӀема опорни пункт хьаьчул тӀехьагӀа ВӀашагӀкхийттача Штаташа «арендагӀа хьанийцар» Сомалерен Кенерен тӀема базаш. Цу базаех хила еза Гаргарча Малхбоалерчеи Африкерчеи Вашингтон раьза йоацача режимашта духьалара операцеш леладеча хана дукха дувцаш дола «сихха» даржаш дола низаш» эшшача дӀанкачийтара йола трамплин.

Африка саьхх йоах, цу базашка Вашингтоно массаэарча герзийн доагорен складаш яь ца Ӏеш, ядерни герза яраш а еш хиларо. Цудухьа дувцар да цу шин мехка къамий суверенитет телхаяр хинна ма Ӏеш, царех США ядерни заложникаш еш хилар. Цу тайпара вывод ю африкански общественноста дукхача вакалаша. Африке вовзаш волча писатела Нталадже Нэонголо, Занрера ва из, масала, белгалдоах, шоай территореш тӀа американски базаш яхнийтаргӀа Могадишо а Найробе а правительствашa шоаех ядерни хьежоргаш хӀаьта еррига Малхбоален Африках империалистий ядерни плацдарми яь хилар, хӀаьта цо торо хулийт африкански Ӏарбийн халкъашта чӀоагӀагӀа тӀатаӀа а, царна кхерам тӀалоаттабара, унзара дахаре, диктата политика чӀоагӀъе а.

Цига малагӀаш да ховш доацача американски «вахара лоархӀамеча хьаштаншта» кхерам кийкхабола яхаш хабараш а дувцаш, Вашингтоно Персидски залива района чӀоагтӀа теркам тӀаахийтаро ший тамагӀа ду Къулбехьен Африка даьнъерча цуи позицена а. КӀай цӀа шийна могар деш да хӀанз укх сахьате, континента цу даьнъа тӀарча мукъаданлара къовсама низ бохабара. Гаргарча Малхбоале тӀема действеш йолаьйя а аьнна шийна «къулбаафрикански тыл» Ӏалашъе дагахьа намибийски проблема къоастаелга тӀехьадоахаш я ВӀашагӀкхийтта Штаташ. Бахьан доацаш доли-те, хетт «Нью-Африкэн» яхача журнало, Англе, Франце, США, Канаде, ФРГ йиналех латта «пхенне группа», дерригача намибийски халкъа хьашташ хьалхоацаш йола хӀанз укх сахьате цаӀ мара йоаца организаци СВАПО «дерригача оагӀора дакъа а лоацаш паргӀата хоржамаш» данза дарг ца хиларах тешаме гӀерташ хилар.

Амма Намиберча «паргӀатчо» хоржамех хургдар хьаххе а къоастадаь да. Боаьо йоацаш мехка оккупаци еш болча къулбаафрикански расистаца хьогте формированин аьй цига шоаш яхар дергдарех латтача «министрий совета», хӀаьта хӀанз сихбенна экспедиционни корпуса цунах цхьа шоай тайпара дола территориальни низаш а деш реорганизаци еш а ба, цу низаша Ӏалашдергда намибийсий лоӀам «чакхбоаккхилга». Шеко йолаш дац, Вашингтона указанегӀа «пхенне группа» дунна нейтрализаци яра из шоаш де лерхӀаш дараш чакхдахара юкъеоза гӀерташ хилар.

Африка даьхьерча американски политика «керда этап» цӀенхашттара кхерам боалаш я. Цудухьа диэза закономерно да континента тӀа тӀатӀа чӀоагӀагӀа денаш хилар юкъарча моастагӀчоа — американски империализмаца дуьхьалара афро - арабски солидарность чӀоагӀъяра тӀахьехаш дола кхайкаралаш. ХьатӀакхаьча лерхӀ прогрессивни африкански общественносто уж тӀахьехамаш кхоачашде а деррига низаш Пентагона кхераме планеш йохаяра тӀадахийта а деза ха.

Анатолий ЖИГУНОВ,
АПН соб. корр.
Дар-эс-Салам.

«Къулбаседа Ирланде политически гӀулакхашта чубеккача наха сага бокъонаш ялара болча болама» прогрессивни английски организаце тӀахьехамагӀа Лондоне чакхъяьннай цин дийнахьа премьер-министра М. Тэтчера резиденцена яь хинна пикетировани. Пикетированена юкъе дакъа лоацаш бараша хьаллоац Лонг Кеш яхача къулбаседа-ирландски концлагере чубоаккхача, шоашта политически гӀулакхашта набахте боахкарашта йоагӀа статус Ӏаьдало ца ялар бахьан долаш моцал лаьца хиннача тутмакхаша дӀадехар.

СУРТА ТӀА: пикетированена юкъе дакъа лоацараш.

ЮПИ—ТАСС телесурт.

Калейдоскоп

«ӀАЛХАРА ДАЛЕКЕ СРЕДИЗЕМНИ ФОРДИ»

ТӀехьарча хана ма тӀаьехам каст-каста хоз газетийи журналийи оагӀонаш тӀера, дуьнен халкъашта юкъера нах вӀашагӀбетталучча трибунашкара. Кхерамеча довзон тӀа дӀатӀакхоачаш бӀехъенной «европейски цивилизаци хьайолаенна моттиг», цу регионе цӀенлаштта йола экономически проблемаш оттаьй цу гӀулакхо. Октябрь бетта Греце столице ООН-а гулъенна хиннача конференце дийцар Средиземноморье фаунеи флореи кӀалхара яккхарах дола дешаш.

Дайна дӀадаларе кхерам тӀалатта дерригa хьайбаш, оалхазараш, чкъаьрий, пресмыкающихи тахан дийша зергвоацаш дукха да; аьнна белгалдаьккхар конференце доакъошхоша. Царна юкъе — форда богапхьидаш, тюленаш, фламингош, пеликанаш, саьрч, ахха писнаш, форда губкаш, моллюскаш, дукхача тайпара йола шолкъаш, кхийдаш.

Конференце документаш тӀа белгалдаьккхад млекопитающихтех оалхазараштех лаьрхӀа массехк заповедник хьалъе эзилга, массаза а богапхьидаши тюленаши яхаш йола моттигаш туризма индустрех лораеш йолаш хьинаре гӀулакхаш чакхдоаккхилга.

АПН.

ДИНОЗАВР МИЧАРА ЛОХАРГЬЯ

«Сайенс-80» яхача журнала тӀа кепатехача статья тӀа американски Ӏилманхоща Рей Мэкелен Джеймс Паулен хьду цу геттара йоккха хиннача пресмыкающей тӀехьенаш хӀанз а йолаш я е дукха ха йоацаш мара дӀа ца йоалаш хиннай тӀанхача хана долча Африка районашка, яхаш. Иштта хета боккъо лу Конге Халкъа Республике хиннача экспедице, цо гулдаьд укхаза бахача нахагара джунглешка яхача шийтайпарча хӀамаех дола ткъаь итт гаргга тешал. Царех «мокел-мбембе» оал. Доккха наллa мисел долча цу мора-дерача хьайбай йӀаьха сатташ фоарти дӀаьха цӀога да. Ӏилманхоштa хетачох, уж тара я 70 миллион шу гаргга хьалха яйна дӀаьйнача баьцаш хьаш хиннача гигантски бронтозавраштa.

Мэкела арахьехкара нoрадаьд XVIII — XX бӀешеренашта европейски миссионераши тохкамхошеи даь йоазонаш, цар дувц джунглешка хиннтеи Ӏамнштех юхе яха в яхаш, гаьнаш тӀара сом буача тамаш йолча геттара доккхача хьайбаех. Царех дукхагӀа теша йиш йолаш да Вал яхача мохе гаьна доацаш. Теле яхача Ӏама йисте 1959 шера хиннар, укхаза чкъаьрий лувца массаза а нохкъарле еш хинна цу тайпара йола цхьа хӀама йийнай конгоглезаца.

ТӀадоагӀача шера август бетта Теле районе а баха, «мокел-мбембе» яха тамаш йолa хӀама хиларах дола тешалаш гулде безам болаш ба Ӏилманхой. (АПН).

ГУРАХЬА А АЬХКИ САННА

Саррахьа доахан дийтта аьлча доиркаш цӀеча уголоке гулбелар.

— ДагадоагӀий шоана, Сийлахьа-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнна 63 шу дузаш, 7 ноябре, пятилетка тӀехьарча шера заданеш кхоачашъергья аьнна ошпош денна хинна дош, — аьлар «Московский» совхоза керттерча зоотехника Герасимов Борис Павловича. — Из сийдола цӀей вай дездир йоккхача къахьегама коталонца. Шера заданел совгӀа кӀанзлехьа даччахьалихенга 60 тонн хьалхарча сортах йола шура яхкай. ХӀера Ӏаттагара 10 бетта 3200 килограмм шура яьккхай, планагӀа шера якхка езаш хиннар 2650 килограмм мара йоацача.

— Шу йистедалалехьа йиъ эзар килограмм шура якхха, торонаш я-кх вай, — аьнна чӀоагӀа гӀадъхар йовзаш йола доярка Гайсумова Яха. — ХӀара Ӏаттагара 3000 килограмм шура йоаккхаргья аьнна дош деннадар вай, хӀаьта хӀанз вӀаштӀехьдаргда кхы тӀа а цхьаьнца тонн якхха! Сайга доагӀача даьхьа, аз дош лу хӀара Ӏаттагара 4400 килограмм шура яккха.

Совхоза ферме йоккха яц — дерригa а 180 хьайба, царех 50 етт ба. Бакъда, луча продукцега диллача Шалински районерча йоккхагӀа йолча фермаел тӀехьайнсан укх ферми коллектив. Иштта вӀаштӀехьдоал «Московский» совхоза хьайбаш леладерий иштта лакха хьокхамаш даха?

«Московский» совхоз — «Консервплодоовощ» объединене специализированни боахам. Бакъда, шурий ферма болх тоабелга, хьайбай продуктивность яйелга укхаза керттерча деккарех лоархӀаш да. Из керттера бахьан да совхоза хьайбаш леладечар иштта толамаш дахари. Цул совгӀа, шурий-товарни фермана керте латт из болх дикa бовзаш вола Абубакаров Ӏаьла. Из дика организатор, наха кхетам бала ховш вола кьехамча ва. Цунна хов ферма болхлой хьалхашка латта декхараш кхоачашдара оарцагӀбаха. Доиркашеи скотникашеи дикагӀа болх бергболаш моральни а материальни а хьалаш оттадир укхаза.

Къахьегаме хьалха латтачарех я опыт йола доярка Тазуркаева Асма. Цо ше леладеча хӀара Ӏаттагара 3509 килограмм шура яьккхар. Цул лаккхагӀа хьоккам бац цхьанне а Шалински районе. Иштта дика къахьег Бачаева Алет, Гайсумова Яхас, Зикурлаева Имана.

Карара шу дӀадолалуш деттаы долча доахана продуктивность айергья аьнна дош делар цар.

— Социалистически яхье вотало а йоаккхаш хӀара Ӏаттагара йоакха шура 4 эзар килограммага дӀанхоачае хьожаргья со. — аьлар шу хана Гайсумова Яхас.

— Хано хьахьокхаргда, иаь леларгья-нх вай жоп делар Тазуркаева Асмас, Бачаева Алета, кхычар.

Хьайбай продукци алсамьяккхара районе яьржача яхье хьалха дакъа лаьцараш «Московский» совхоза хьайбаш леладераш бар.

Хьайбай продуктивность алсамйоаккхилга яхьа керттера чулоацам бар. Яхьа итогашка укхаза хӀара дийнахьа хьож. Бутт чакхбаьлча дикагӀа къахьийгача доиркашта, скотникашта премеш тел.

Цудухьа да цар иштта лакха хьокхамаш а: коллектива къахьегама календара тӀа — 1981 шера апрель бутт ба. Бакъда, коллектив хӀанзалца даьчох тоъам а баь Ӏе дага яц. Хьайбаш леладераштa юкъе КПСС XXVI съезда сийна хӀара дийнахьа шерлу социалистически яхь.

Укхаза дика кхетаду хьайбаш Ӏаигара дахарга хьежжа цар продуктивность а хургйолга. Совхоза хьайбаш леладеча ферме йӀайха. цӀена я, хьайбаш тоаденна да. Доакъар укх шера шортта а дикал лакха йолаш а Ӏалашдаьд.

— Тха доахана аьхки санна хӀанз а шура лу, — раьза волаш дувц совхозе директора М. И. Ильина. — хӀара Ӏаттагара итт а кхы совгӀа а килограмм шура йоакхх дийнахьа. Из совхоза укх хана хиначул кхо килограмм совгӀа я.

Съезда сийна яьржача яхьа хьалха латташ хьайоагӀа Гайсумова Яха. Цо хӀара Ӏаттагара 13 килограмм шура йоакхх. ХӀаьта шу доладелча гӀоне цо яьккхар лаьрхӀача хӀара Ӏаттагара 3700 килограмм шура я.

Иштта лакха хьокхамаш даха вӀаштӀехьдаргдацар доярчай скотникашa тӀатеӀа болх ца бича. Хьинаре къахьегаш ба скотникаш С.-М. Хадисов, В. Тазуркаев, В. Осмаев. Ший ханнахьа оттаьча рационагӀа доакъар лу хьайбашта, цхьа килограмм зехья доадац из.

СиргӀаця шинараши детташ долча доахах хьакъоастадаьд. Хьайбай хӀара группана къаьстта рацион оттаьй. Кагийча хьайбаша сихха дегӀанхухьаргдолаш уж дика яхоаб. Опыт йолча скотника Д. Хасиева лелаю 42 сиргӀа. Шу даьлча 350 килограммага дӀанхоач цар дозал. Денен буси 1 килограмм дозал ӀотӀанхет царна, из дикка тӀех да оттабаьча боарамал.

Иштта дика къахьегаш ва Ӏаьсий леладеш вола Гайсумов Салмен а. План 390 грамм йолаш цо кхоабача Ӏаьсашта денен буси 690 грамм дозал ӀотӀанхет.

...Доахан дийтта а даьнна шура ийца йода машин ферма коара араьлча, хьайбашта доакъар а дилла. доиркаш ЦӀеча уголоке гулбелар. Шурий-товарни ферма заведующе дӀайовзийтар царна октябрь бетта балха итогаш.

— Шу доладелча гӀоне хьалха латташ хьайоагӀар Гайсумова Яха, — аьлар цо. Бакъда, укх бетта итогех хьалханьннай Тазуркаева Асма. Цо хӀара Ӏаттагара 420 килограмм шура яьккхай укх бетта. Цул дукха тӀехьайнсаш Я. Гайсумова а А. Бачаева а.

Бетта итогех хьалхаьннача доиркана ахчех премии карара вара теле цӀе вынвели елар. Котало яьккхача доиркa сийна «Молни» араийцар, хӀаьта агитатора Я. Гайсумовас шийца яхь леллеча доярна опыт массанена а дӀайовзийтар.

Хьайбай продукци дукхагӀа яьккха ца Ӏеш, цун дикал ма хулла айе а гӀерт доиркаш. Чакхбаьннача 10 бетта боахамо пачахьалкхенга екхача шурах 98 процент хьалхарча сортах яр. Из хьайбаш леладерий дика аьттув ба!

А. БАРЗАНУКАЕВ,
«Знамя коммунизма» яхача Шалински районни газета редактора заместитель.

ИЙДАРХОЙ ДАГАРА БА УЖ

ИттлагӀча пятилетка план ханал дукха хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тӀаийцад Нохч - ГӀалгӀай респотребсоюза Аргунски горпо болхлоша. Цар шоай керттера декхар лоархӀ ийдархошта культурно гӀулакх делга, бахача наха чӀоагӀа хоитташи дика дӀаэцаши дола товараш хан-ханнахьеи дукхагӀеи тӀакхухьилга, торгови бокъонаш телхаерашца цӀенхаштта къовсам лоаттабелга. Цу даькъе торговле болхлошта юкъе дукха кхетамеи организаторски болх бу горпо кулгалхоша. Цудухьа шоашта хьалхашка латта декхараш тӀехкхоачашдеш хьабоагӀа уж. Пятилетка диъ шереи итт беттеи планал совгӀа бахача нахага цар дехкад цхьа миллиони 40 эзарн гаргача сома мaьха тайп-тайпара товараш. Цудухьа цар вӀаштӀехьдаьннад товарооборота пхе шера план ханал цаӀн ахн бутт хьалха кхоачашъе. Е шу чакхдалалехьа цхьайттагӀа пятилетка чотагӀа кхы а планал совгӀа цар дохкаргда цхьа миллиони 200 эзари сома мaьха промышленни кхачани товараш.

Торгови организацешта юкъе яьржача яхье хаддаза хьалха а латташ, кхы а хьалхагӀа иттлагӀа пятилетка заданеш кхоачашъяь дукха коллективаш я укхаза. Царех я Тоhаев Муса заведующи вола Меснер - Юртовски кхачан тика, Хамидова Медент керте латтача шурий тика, кхыйола коллективаш, уж еррига а пхи коллектив я. Шоаш кийчъеш йола продукци арахецара пхе шера план а дикка тӀехкхоачашъяьй горпо болхлоша.

Шерагара шерага товлуш доагӀа советски наьха вахара хьалаш, цунца цхьана тӀа-тӀа дегӀаух цар хьашташ. Уж дизза кхоачашдара укх пятилетке дукха балхаш даьд. ИттлагӀча пятилетка шерашка хьал а яь, болх бе йолаялийтай укхаза ийс торгови предприяти. ХӀанз Ваку-Ростов наькъа йисте хьалъеш я хӀанзарча хано дӀа ма дехкара йола кафе.

Бахаш бола нах дулха продукташца дикагӀа Ӏалашбара чӀоагӀа йоахко ю Аргунерча горпос. Ший инициативагӀа хьал а яь цо болх бе йолаялийтай хьакхий ферма. Юкхьанца дукха яцар тха ферме хьакхарч, — йоах горпо председатела Джантемиров Ӏийсас. Ши шу гаргга ха мара яц оаха хьакхий ферма лелаю. Цу лоацдача хана дика йийбай хьакхарч ферме. Цо торо хулийт хӀара кӀирагӀа шозза Аргунерча къахьегамхошка хьакхий дулх дохка, укх шера город Грознерча горкоопторге гӀолла дехкад 50 тонн хьакхий дулх. Тахарча дийнахьа ферме йолаш я 400 хьакха, ехна 200 хьакха йоацаш.

— Миштa кхоеб оаш уж? — хаьттар аз горпо председателага Джантемиров Ӏийсага.

— Уж оаха кхоеб ший доаккхача заводера хьакхухьача бардаца, мaькх еча заводера, юкъарча кхачан предприятешкара, кхыча организацешкара отходаца,— аьлар цо. — ХӀана яхкаргйолча хьакхарчашта къаьстта помещени яьй. Царна оаха лоаттаергьа кхачан продуктай отходаш. ХӀанз хьалбеш бе чкъаьрий леладергдола кхо эзар квадратни метр бола Ӏам. Кастта шортта чкъаьрий хургда тха.

Лоацца аьлча, Аргунерча горпо кулгалхоша, торгови болхлоша шоай низ кхоачар ду ийдархой хьашташ дизза кхоачашдара.

Б. КОСТОЕВ.

СПОРТ

ШАХМАТАШИ ШАШКАШИ

Шахматехи шашкехи ловзаш республика хьалхара моттиг яккхара яхьаш чакхъяьхир «Урожайный» ихача спортивни общества. Цига деңъа лоацаш вар Нохч-ГIалгIайчен юртахкара дикаа тIа вола барайтта шахматисти шийтта шашисти. Шахматисташта юкъе вар СССР спорта мастералла кандидат Ошаев Хаджимурати алхайтта хьалхара разрядники. Чемпиона цIи «Урожай» горспортсовета викалга Пашаев Гарсега кхаьчар, шоллагIа приз Грозненски районерча шахматиста Дудуков Iаьлас яьккхар, хIаьта кхоалагIча моттиге Шаьларча районспортсовета шахматист Асладанов ИбраьхIам'ниийсвелар.

Шашкех хиннача яхьашка кхоьсавенна хиначча шийтта сага юкъе вар СССР спорта мастералла кхо кандидат — Касумов Мовсар, Магомадов Абу, Хайтаев Ваха, хIаьта вонн кхо шашист хьалхара разряднинаш бар.

Укхаза дикагIа аьттув баьлар СССР спорта мастералла кандидатий. Ишта, хьалхара моттиг Магомадов Абойта кхаьчар, шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш — Касумов Мовсаргеи Хайтаев Вахийгеи.

●

БАСКЕТБОЛ

«Урожай» ихача общества чакхъяьхир маIача нахьеи кхалнаьхеи командашта юкъе баскетболагIа ловзаш «кубок яккхара республикан с к и яхьаш.

МаIача нахьа командашта юкъе хиннача къовсаме котало Надтеречни районерча баскетболисташа яьккхар, шоллагIа моттиг Шаьларча командага кхьечар, хIаьта кхоалагIча моттиге Аргунерча горспортсовета викалий команда нийсъелар.

Кхалнаьха командашта юкъе эггара дикагIа ловзаш из ерригаа яхь чакхъяьккхар Аргунерча баскетболистийша. Цулукъа котало царга кхаьчар. ШоллагIча моттиге Урус-Мартанера команда нийсъелар, кхоалагIа приз Надтеречни районерча кхалнаха яьккхар.

●

КХОАЛАГIА МОТТИГ ЯЬККХАР

Город Стерлитамаке чакхъяьлар спортивни гимнастиках «Труд» ихача ший доIамеча спортивни обществе Центральни Совета хьалхара моттиг яккхара яхьаш. Цига даьхьа лоацаш яр 36 команда. Царна юкъе «Труд» ДСО берий-кхелетарий спортивни школа (ДЮСШ). Мастерий программагIа цига хьалхара моттиг яьккхар Нохч-ГIалгIайчерча гимнаста С. Кодаева, шоллагIа моттиг — К. Миднева. Укхаза цу шинне кхоачашйир СССР спорта мастерий нормативаш. Мастерий кандидаталла программах къовсавенча хиннача вай викало В. Кудряшова кхоалагIа моттиг яьккхар. Командашта юкъе лаьрхIача вай команда кхоалагIча моттиге нийсъелар.

●

ХЬАЛХАРА КХО МОТТИГ

Укх деношка Кропоткино ихача городе хилар 1966 — 1967 шерашка даьча берашта юкъе яIгача атлетиках йола РСФСР чемпионат. Новкъапленаш йолаш а йоацаш а 60 метр гаьна водача двоеборьех хьалхара моттиг яьккхар Грознерча школьницас Солопова Ленас. Цу яхьашка дика аьттув баьлар «Труд» ДСО берий-кхелетарий спортивни школерча къонача спортсмений. 3—5 километр спортивни берала къовсабенача М. Межидова, Э. Аюбова, В. Сонникова хьалхара кхо моттиг яьккхар.

●

ДАКЪА ЛОАЦАРГДА ФИНАЛЕ

Город Сочe хилар Къулбехьарча зонерча школьниний спартакиада. Классически хьесапе кIалтохаргагIа латаш шийдозалагIа чемпиона цIи яьккхар укх шера кхелетараштта юкъе СССР хьалхле яккхара яхье призер хиннача Абаев Аслаудина. Изи цу яхье йиъалагIа моттиг яьккха Абаеви дакъа лоацаш хургва школьникий Iан каникулаш йолча хана хургйолча финале.

М. В. Ломоносова цIерагIча Ленинградски фарфоровни завода специалистий группа СССР-е эттера хьалха промышленни производстве технологи хьаяря балха юкъе йоалаяря бакьан долаш, уж арахецилга вIаштIехьдаккхар бакьан долаш 1980 шера Iилман техникан даькъе СССР Паччахьалкхен преме еннай.

СУРТА ТIА: 1980 шерара СССР Паччахьалкхен преме лауреаташ (аьрдехьара аьттехьа) — центральни заводской лабораторе начальник хиннар Т. И. Тарасва, йоккхагIйола техник - технолог В. С. Алексеева, контролер-приемщик А. Н. Лебедева, завода директор хиннар А. С. Соколов, завода директор З. И. Метелица, йоккхагIйола художник Н. Б. Гусева, цеха начальник Л. П. Великотная, оправщица - честил ь щ и ц а В. М. Шальнова.

М. БЛОХИНИ Н. НАУМЕНКОВАН сурт. ТАСС фотохроника.

Культурен вахари

Композитора... шийтта шу

Белоруссе Паччахьалкхен симфонически оркестра концерташ дувцаш йолча афишаш тIа ши шу хьалха Минске керда цIи гучаяьлар — Тимур Сергеея. Вакъда, из фант цецвала хIама долаш хургьяцар, нагахьа санна цхьаннева а ца вовзача композитора - дебютанта цIи геттара бовзача классикашта: Варламов, Чайковский, Григ, Куперен, Дунаевский уллув латташ ца хилча. Зрителаш кхы а чIоагIа цецбаьлар композитор ше бIаргавайча. Из вар итт шу даьнна гIийла, сийрда корта а доккхий бIаргаш а дола кIаьнк. Из майрра хьатIавера фортепьяно латтача, халла рIакда тIа хьатIваьлар, кулгаш цхьан секунда клавиатура тIа сайнар, цул тIехьагIа музыка йолаелар. Из яр цун пьесах цаI — «Борз». Хоза долча музыкальни басарашца рельефно хьахьокхар цIимхаре, кхайле йола кьу, феса тебаш додача аьккхи IиндаргIа, сацем ца хиларах цун эгаш доага бIаргаш... Дийна бора цIаикха а бIаргайла вошича, бакъда, цох лаьца фаьлгаш дийша волча кIаьнка фантазе ше ма дарра духьаьа уттадора бирсача аьккхи сибат. Из яр композицега дилача сакъердаме, бокьонца аэзьаь кьнна оригинальни прокзведели.

Пьеса кхы а дикагIа хила йиш йолаш яр лега-льцачча бесса из чакхьяккхалларе, аьнна тIехьагIа Тимура аьлча цецваьлар со. КIаьнк безам болаш хиннавар «Борзи пхьагалт» яха этюд аьтс. Хьалхара дакъа хало с йоацаш чакхдаьнгадале а, композитора цхьаккха дича а вIаштIехьдаланзар шоллагIа дола дакъа ладе. Колоритни йолча борза юкхе лаьтта, цхьагал, Тимура дувцачох, ааьлза, кхораенна елча санна яр. ТIаккха, итт сонгIа йокхе йовца музыкальни производени мира аьякза волча къонача композиторо бокьонца волча мастера дергдар дир. Цо дIадаьккхар пьеса шоллагIа дола дакъа.

Цу саррахьа Тимур Сергеене лекхар ший вальсаш, полька, бIаьстеп, гуйран, Iаи «Дог-уйла». ЛадувгIараша дукха ха яьккхар композитор дIа ца вохийташ. Вундеркинда хьехархой — Белорусски паччахьалкхен консерваторена чуйоагIача лаьрххIача Центральни музыкальни школа преподавательяш Владимир Кузьменкои Ким Тесакови хьабийхар. Бакъда, кIаьнк кхы а цхьаьхканга сцена тIа хьатIвала чIоагIа дехаш вар.

Цул тIехьагIа эхь хеташ цIийсенна вале багIачарна хьалхашка хьаралаьлар юкъерча детIара безаме кхалсаг. Тимура нана — Татьяна Сергеевна. Цо кIаьнка кулг хьалаьцар, наьас яхар деш кIаьнк порцувна тIехьашка ваьлар.

Татьяна Сергеевна — музыкант. Вийй музыкаца безам болга цунна хайнад кIаьнка ши шу даьлча.

— ХIа аьлла фортепьяно болча со дIатIайоддаре а кIаьнк вай хьоттар. юхера дIавалаар, хIара пIеаг зуйра, шийна хеза оазаш юха ала гIертар. Берий ихлеш доахар аз цуьна. цо уж цу сахьате дIалоацар. Кхо шу даьлча чоалхане йоаца аналараш лекха ваьлар из. Хьал ца гIоттаиш инструмент локхаш массехк сахьат довккхар. Шийна могар дир воккхагIволча вошас шийна дукха еача спорта из тIаверзаве гIерташ — цох хIама хиланзар. Дийн ахи шу даьлча Тимур музыка язъе волаелар. Сона хетачох, во дацар цо из. Мар — педагоги сои тхоайла дага а даьнна. кIаьни дIахьокха- лаьрхIар оаха Белорусски консерваторе музыкальни школерча хьехархошка. Тимурага ладийгIар Владимир Кузьменкос. Из чIоагIа музыках кхеташ волга гучадаьлар цунна. бакъда, цхьа духьале яр — кIаьнка ха. Школе ворхI шу даьлча мара дIаэцацар, цу гIулакха шиъи ахи шу кхы а оьаш дар. Фу дергда? Айса дIаьхех аз цуьна? Укхаза новкъостал дир консерваторе, Владимир Кузьменкос ший мукъа ха йолча хана кIаьнка хьехилга тIанйцар. Занятеш чакхъяхара къаьстта класс елар... ХIаьта ворхI шу даьлча Тимур цу школа хьалхарча классе деша вахар.

— Со цецваьккхар кIаьнка эмоциональни импровизацеша, — нанас дувцача тIаьох Тимура композици хьехаш волча педагога Ким Тесакова. — Из чIоагIа надай, динамични ва. Музыке а ишта ва из. — вайга. хьийнар долаш, самукъа. Цун тIехьнна реакци а ишта , интуици а я...

Тимура кхоллама «портфеле» 20 совгIа произведени я. ДукхагIча даькъе уж йовкха йоаца пьесаш. полькаш, полонезаш вальсаш. Бакъда, ца боьъоппа дIавовзийтар хIанзарчоа цаI мара йоаца «Хатынская баллада» яха «йоккха» сочинени я. Цо ювц фашисташа нах а тIехьа йоагаьйча Хатынь яхача Белорусски юрта трагеди. БССР Паччахьалкхен симфоническии оркестра массалочча концертий программашта юкъе хIана йиккьац аьнна из юкъейихьай.

«Хатынская баллада» язъеш кIаьнка бIь бетта болх бир. Белоруссе йоваш йолча «Хатынь» ихача ораторе авторо Ким Тесакора къонача композитора болх даькъала а бувцаш аьлар: «БIаргах хий ца доалаш ладувгIалац цу балхате. Байначарех къахетаьш Iоух из. Бакъда, тIехьара самукъадоаккхаш, майски догIо лувчайнча санна йола, дийна, къегаь йола баллада аккордаш хезача, сох тIадваха бIаргех хий юха а Iодолалу».

Тахан Тимура шийна а хац ше мала хургва: композитор е пианист. Укх дуней тIа мел долча хIамал чIоагIагIа безам ба цун бетховени «Аппассионата» лакха, амма кхоалагIча даькъе. эхь а хеташ цо яхача бесса, «кулгаш тоьац». Бакъда», «Патетическая», «Лунная» хIанзлехье цун репертуаре я...

Юрий САПОЖКОВ, АПН корреспондент.

IОАЖАЛАХ ЛОРАВАЛАР ДУХЬА

Массехк ди хьалхагIа хилар из хIама. «Чечингремстрой» треста доалахьара УАЗ-469 яха автомашин лехкаш вола М. Тушаев ваха дIатIаэттав переездах тIехйовла бокъо луш йолча сигналага хьежаш дукких автомобилаш латтача Ханкальски машиннаькъа переезда. Верригаш а санна хьежаш латти безам хиннабац цун. ДIакъайле латташ шлагбаум йолваше а дукхаза а тIехлелхаш моттигаш нийсъеннай пуй хьалхагIа, хIаьта а кхерала кIалхарвийнна из массаза а. Ишта хIанз а, хьежаш латташ оамал йоацаш вола из машинашта тIехьа дIа ца а отташ, машинаш духьала ухача новкъа а ваьнна, ше из водда машиннаькъа переезда тIавахав сихха йоагIаш Баку —Симферополь пассажирски поезд йолча хана. Кхоачаш тIеххьара вагон IотIехьаьнна а яалехьа машин сих а яь переезда тIа ваьннав Тушаев, хIаьта цу ханна поезда вагон духьала хиларах водитела бIаргаго йиш йоацаш хинна резервни электровоз боагIаш хиннаб дехьарча наькъагIа. НаькъагIа лелара Правилаш ишта во толхарах докха зулам даьннад. Аваря хиннача бовбаьб водитель Тушаеви пассажирва Р. Эльмурзаевван, хIаьта вож ши пассажир: цхьа шуи ах шум даьнне Iаьнги цун да С. Эльмурзаеви лозаба вола хьал тIа а болаш больнице Iобехкаб.

Цхьабакъда, из аваря ярах бехке Тушаев хинна Iац. цун на уллув ваьгIав шийх тийша волча машина ко бокъо йоацаш цунга дIаденна вола С. Эльмурзаев. Из на машина ко дIа а денна. наькъагIа лелара правилаша яхар кхоа чаш ца дарал совгIа, машиннаькъа переездех тIехвулара правилаш вотIча тайнара толхаеш йолча шийна хоише хьа а из моттиг нийсъялийтарах бехке вар.

Цхьадолча даькъе цу бехка кIалхара боалац «Чечингремстрой» треста кулгалхой. Укхаза лерттIа тIаьхокач лоаттабаш транспорта эксплуатаци ена. Нагахьа санна из кхин дацаре. паччахьалкхен автомобаль балха хана ший йолаш санна лелаяь хургьяцар Эльмурзаев.

Халахете а, цу тайпара хатараш машиннаькъа переездашка кхы а хиннад. Алхха укх шера машиннаькъаш автомобилий наькъаши вIашагIкхетача моттигашка поездаш тIаккхийтта 8 авари хиннай 5 саг ве а вувш, 11 сага човнаш а еш. Паччахьалкхена шо-шоай доалахьеи транспорт йолаш бараштта доккха материальни зе даьд. Байнача бетта наькъашка транспортаца хатараш даь хилар хьахьоккхаш массехк масал доаладергда вай.

Корта бохабеча маларца дикка кеп яь а волаш ший доалахьарча «Ж и г у л и» № 78—25 ЧИЖ яхача автомобилаца воагIаш фуппагIа а ше даьр мегаргда аьнна хеташ хиннав Л. Динаев. Переезда ше дIатIаэттачи, вIалла дош а хийттадад цунга хьалхашкахьа шийна йиъ бехкаш светофоро цIе сердал гойтарахи шлагбаум дIакъайла латтарахи. ХIаьта дежурни на бокъо йоацаш дехьа на валийта елча, таза бедала тIа ког толабай цо, цхьабакъда, цу ханна маневрови составарча мехкдаьтта цистерина тIаккхийтта тата иккхаб. Кхы гаьна а доацаш шоллагIча дийнахьа сайрийна Крупско цIерагIча ДК долча гIолла переездах тIехьеккха веннав № 79—68 ЧИГ «Жигуле» водитель З. Хациев. Автомобила даьпа аьттув болаш нийсденнадац из «дика къонахчал» а. Цхьабакъда, из Правилаш толхаярох доалача зулама цхьа оагIув мара яц. ХIаьта Бакура Ростове йодача пассажирски поезда машин тIатохарца Хациева-м кхерама кIал ма оттадаьдий бIаьш болча пассажирий нахар.

Укх тайпа моттигаш ца нийсъялийтара Госавтоинспекце белгталара болх бу. Масала, укх шера наькъа Грозненски дистанцеца цхьана машиннаькъа переездашка наькъагIа лелара Правилаш телхаеш йола хоттигаш гучаяхар духьа лаьрхIа 6 рейд яьй автоинспекце. Рейдий материалех автобоахамашка тойтама комиссеш чакхьяьхай, хIаьта цар тайптайпара администрации бехкаш даьд шу бIаь гаргача сага.

Цхьабакъда, алхха административни бехкаш дарца гIулахк тоаде кхы да. Укхаза эш транспортан коллективашка кхетама болх белга. Шоай дош але де:аш я «Автомотолюбитель» яха общество, общественни организацеш, шоай доалахьа транспорт йолаш бола дукха нах балха болча предприятей, учрежденей, организацей администрацеш.

Iоттар еш дош ала доагIа наькъа Грозненски дистанцех. Бакъда. Госавтоинспекцега хан - ханнахьа хоам'я бу пар водителаша переездашка леладаьча бокъо йоацарех. хIаьта а, кхерамален денаш массаза а шоай лерттIа къестадац. Масала, дукхача переездашкара наькъеш деха да, цига даьннача кIоагаша, ораша хийцна дIахийтац машинаш, хIаьта уж сахьата 5—10 километр мара а йолаьц цига. Цо наькъа йолха машинаш хийцца дIаца яхийтарал автобусий, грузовой транспорта графикаш юкъагIьяхарал соагIа, водителий моральни хьала Iотъкъам а бу. Машинаш сихагIа тIехьювла торо хургйолаш переездашта реконструкци ца ю дукха шераш да. Машинаш тIехьювлача моттигий шорал 50 шу хьалхагIа хиннача бесса да хIанз а.

Ремонтни балхашта переездаш дIакъайлача хана, массаза а яхар мо, кхоачашъяц автотранспорт йолаялийтар духьа балхаш чакхдахарен переездаш хьаелларен ханаш. Масала, Гудермесски улицагIара переезд 12 августе тоаль яикха а хьаелла а елаш хиннача метте, машиннаькъахоша мехкъал' яр бахьан долаш из хIанз а яц машинаш дехьаювла Iин йолаш. Цудухьа бIаьш машинаш гул а лийя латташ хул кхычa переездашка.

Транспорт тIехьювлача моттигашка порядок оттаяра белгталара болх шийна дIатIаьацалургбар специализированни дружинага, цхьабакъда. сендухьа да а хац. хIанзалца хьа машиннаькъахой коллективе из вIашагIйолланза я. Лоацца аьлча, декхарийла болча наха цIенхаштта терко е ела машиннаькъа переездий цига дIа-хьа лелача машиний дисциплина, хIаьта из дош сихагIа ме къоастаду, кIезигагIа хургда хатараши балаши.

Ш. МОГУШКОВ, Нохч - ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра заместитель.

Мишта ду шоана гIулакх

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Раьза волаш арайоал «Старогрозонефть» НГДУ ОРСа № 53 йолча тика тIара хIама эца вена саг. ЦIен-нана, микрорайоне вахача кхача сага дийла а корайоагIа укхаза эцаш йола ихачен продуктааш.

Старопромысловски района № 6 йолча поликлиникана юкхе я из тика, цудухьа дилла а нах дукха хул цу чу. Цу тика чу болх беш болча наха шоаш болча ухарий йоакло дика еш хилара тешал ду цу чу хьаьэхка ухмача дика кхаьхегарагIа тийнача выпелаша.

1979 шера къахьегама хьокхамаш а наха гIулакх дара культура а лакха хилaргIа коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи елар тикана.

Заказий истолага гIолла а лу тикас яIдархоаштта гIулахк. Цу наькъаца деш дола гIулакх дукхагIа дIадехараш Грозненски бурув деттара балхий управлене балхахой ба, хIаьта цу формана уж чIоагIа раьза а ба.

Тика помещени чура цIена, лостам болаш, санитарни порядок хьокхаме йолаш я. Дукка шераш да санитарни инспекце балхахоша цу тика чу нийса доаця хIама ца лоаца.

— Тха коллектив, — йоах цун директора коммуниста Д. Е. Акопянца, — геттара къона я, тха балхахой яьна ха юкъера лаьрхIача 22 шу мара дац, болх бераш дукхача къамех бола нах ба. Укхаза къахьеташ ба эрсий, украинцаш, эрмалой, нохчий. Вежарий санна барт болаш, вIаший лоархIаш ба уж. Цар болх бу «цаI берригаш тIехьа. берригаш а цхьанна тIехьа» яхача принципагIа.

Шийца болх беш болча кагирхошта хьокхам луш къахьегаш ва кулгалхо ше. Болх дика барах дукхаза сийлен грамоташ тийнай цуна ОРСа кулгалхоша, массехказа баркал кхайкадеш приказаш дийттад. коммунистически къахьегама ударник ва из, 1978—79 шш. социалистически яхьа ударник хиннав, дукха премеш тийнай. 30 шу да цо торгови сете болх бу.

Цу тика коллективо дика йоакхо ю къона кадраш кийчъяра. Торговле чоалхане процесс йовзийт укхаза бригадни а индивидуальни а методегIа. Наврузова Лида, Сагивин Зоя, Гишлакаева Касимат санна бола опыт йола мах бераш ба хIанз индивидуальни методагIа Джархановa Седеи Джабраилова Малинкеи, хIаьта ишта Джамуратова Зара Iомабеш. ЦIенача дег тIара, кхо ца еш дIалу цар къонабараштa шоай опыт.

Ялх бетта Iомалу торгови балхалой хила безараш яIдархоашта культурно гIулакх де, царна эшараш теркалде, бухгалтерски учетах кхет, советски торговле правилаш йовз.

Цу коллективa членашта юкъе къаьстта наха сийдеш я тика заведующе заместитель коммунист Гишлакаева Касимат. Дукха да цун де дераш. Из я продовольственни товараш хьатIакхахьа, дIахеца. учет лелае, ерригачa помещене чурча санитарни порядкага хьежа, бахача наха эшарийн цар дIадехарийи учет лелае. къонабараш торгови гIулакхах мишта кхетабу хьежа езар. Кооперативни техникума заочни отделене студентка я Касимат.

Парте XXVI съезда сийна шоай пятилетка ханал хьалха кхоачашъе социалистически декхар тIанйцад тика коллективо. Денна дош кхоачашдаь йовлаш латт из хIанз. Цунах хоам бу дукха ха йоацаш араяьннача къахьегама листово. ХIаьта Сийлахьбоккхача Октябра 63 шу дуза ди тIакхоачаш ханал хьалха кхоачашдир тика балхахоша шоай социалистически декхар — 125 процент кхоачашйир итт бетта план, бахача нахага цхи бIаь эзар сомал совгIа товараш а дехка.

Социалистически яхье хьалха латт укхаза Томилина Любовь, Акилова Людмила, Глазкова Алла, Ибрагимова Ася, кхыбараш.

— Наха эшараш лоаттадар, цар хьашташ кхоачашдар тха мерттара декхар да. — йоах Гишлакаева Касимата. — ХIаьта оаха долла хIама ду нах тхоай балха раьза бе гIерташ.

Ишта къахьегаш ба парте XXVI съезда кийчо еча хана № 53 йолча тика балхахой.

А. ВОЛГИН.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЭКРАНА ТIА — КЕРДА ФИЛЬМ

Республикерча кинотеатрашка гойташ да советско-китайски юкъметтигаш ювцаш дола фильм. Уж проблемаш эггара хьалха художествени кино гучаьхай къонача режиссера Чухрай Павела. «Форда тIа хатар хинна нах» яхача ший фильма тIа цо хьагойтар драматически истори да. Форда тIа мух баьнна шоаш бовчара кIалхара баьхача советски пограничникех довцар дуpца, тийша болх лелай, аьлдит юкъеккхула болача китайски чкъьрахой. ХIана лел уж иштта, фуд цу гIулакхий бахьанаш. шоаш кIалхарбахаргIа баркал ала дезача метте харцахьа баьнна хIара лел уж? Керттера бахьанаш — репрессех кхерилга, шоай дезалашта, гаргарча наха из IатIкъар кхерилга, вай советски нахах лаьца шоайцига лелача психозах кхерилга. Цулухьа леладу цар уж вайна, зрителашта, Iалаьмате дегала хета, тамашно гIулакхаш.

Цу проблемех Чухрай Павела къоастаю ши аспект: советски нах безаш, цар шоаш та даь дика довзаш а цунах кхеташ а, хIанз шоаш лечара кIалхара баьхача советски моряклашца безам болаш бола уж китайски чкъьрахой, шоай дего къоабалдеш доаца. шоашта дегаза хета гIулакхаш леладе дезаш ба, шоаш цIабахача шоашка бале бахьаргболга хоаш, шоай мехка лелача реакцех ца боалаш, вай мехких оалаш дола моллагIа дола дика дош, цига харцахьа лерхIаш доландаь. Вокх оагIорахьара фильма автораштта хала да къонача Люх экстремист — фонатик ваьр Китая гегемонистски шовинистически политика хилар.

Форд хьов, массанена къалхашка кхерам отт. Вай морякаш дукха ха йоацаш вай пограничникех лаьца харцдар дийца бола китайцаши цхьана духьала отт цу Iадама кхерами. Юкъ цхьа уйла йолаш цхьана вIашагIкхет уж а вожаш а. Иштта Iаламо ше а йоах адамга: машар лелабе, дIаякха юкъера хIагI.

Погранзаставa начальника капитана Орехова роль ловзаю Паччахьалкхен преме лауреата актера Спиридонов Вадима. Китайски чкъьрахо кIалхаравоаккхаш ший ца дIаденнача матроса Пряхина роль ловзаю къонача актера Галкин Бориса.

Х. НАСУГАЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР кинофикаце госкомитета методкабинета директор.

СУРТА ТIА: фильма цхьа кадр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.00 — IуйIренара гимнастика.
9.15 — «Юкъ шест вила, зурман-чаш!».
9.45 — «Рафферти». Телевизионни дукхача серей художественни фильм. 1 сери.
10.50 — РСФСР Паччахьалкхен духовой оркестра концерт. Нистадаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Максималистиш». Документальни фильм.
15.10 — «Шахматни школа».
15.40 — «Хьамсара Iалам».
16.00 — «Донбасс» яхача УССР наред халкарен шахтерий заслуженни ансамбля концерт.
16.25 — «Къонабарий адресаш».
17.25 — «Советски искусство мастераш». СССР халкъа артистка З. Долуханова.
18.00 — Миллионий ленински университет. СССР арахьара политика.
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дуней тIа».
19.00 — «Iилман кахар».
19.55 — «Рафферти». Телевизионни дукхача серей художественни фильма премьера. 2 сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — «БоццагIчарна лаьрхIа контральни». 2 цикл. 2 передача.
22.20 — «Тахан дуней тIа».
22.35 — М. Таривердиева романсаш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Наьна школа».
8.35; 9.35 — Хими. 10 класс.
9.05 — Л. Толстой. «Тiоми машари». Роман кхоллара истори.
10.05 — «Къамаьл де испанций меттала».
10.35; 11.35 — Природоведени. 3 класс.
10.55 — В. Луговской поэзи.
12.00 — Студенташтa-заочникашта. Лакхара математика. 2 курс.
13.15 — Iилман коммунизм.
14.00 — Подготовительни отделеней ладувгIархошта. Математика.
14.30 — Субтитрашца дола художественни фильм.
17.00 — «Могашалах дерриге а хоа, ихьабакъдь...». Iилман-популярни фильм.
17.10 — КПСС XXVI съезда накъдолхам. «Яхь: опыт, проблемаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Волейболах йола «А» класса мастерий РСФСР чемпионат.
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Спартак» — СКА. Перерывашка: Хин поло йола СССР чемпионат МГУ—ЦСКА. «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
21.00 — Ленинградски паччахьалкхен симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Вступление». Художественни фильм.

21 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — IуйIренара гимнастика.
9.15 — «Къонача спортсмени йоккха арена».
9.45 — «Рафферти». Телевизионни дукхача серей художественни фильм. 2 сери.
10.50 — ДIалокх гитариста А. Фраучe.
11.10 — «Горадаш нахи» яхача цикелера «Кирово — Инеца» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Нистадаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмий программа.
15.30 — «Москвай москвичаши».
16.00 — «Мишта, фу хьех ПТУ». Металлиста профессех лаьца.
16.30 — Ихаги халхарен цIей.
17.20 — «Къахьегама сийлен байрах лелаерен».
17.35 — Къонача зрителa театр. «Сон, тьом, кхибараш» яхача телевизионни спектакля премьера.
18.45 — «Тахан дуней тIа».
19.00 — «Коллективаца вIаштIехьбаккха къахьегам».
19.35 — Д. Кабалевский. Концерт.
19.50 — «Рафферти» яхача телевизионни дукхача серей художественни фильма премьера. 3 сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Жималий, мечкарий!». Перерыве — «Тахан дуней тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — Iилман - популярни фильма программа.
8.35; 9.35 — Истори. 4 класс.
9.05; 11.05 — ПТУ дешархошта. Физика.
10.00 — Английски мотт.
10.35; 11.35 — Истори. 6 класс.
12.10 — Студенташтa-заочникашта. Лакхара математика. I курс.
13.25 — Марксистско - ленински эстетика лард.
14.10 — Подготовительни отделеней ладувгIархошта. Физика.
14.40 — Хьа ленински библиотека. «Советий Iаьдала эргIанара декхараш».
15.25 — «Ха а ха, хьа а де». Къонача техникашта лаьрхIа передача.
17.00 — «Замахне» (гIалгIай меттала).
17.30 — «Шоана кетар».
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.25 — Съездагара — съездага. Веденский район (нохчий меттала).
18.55 — Транспортни конвейера ритм. Машиннаькъахой «Герга есел».
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» — «Нефтчи» (Баку). 2 тайм.
21.45 — «Штукенброка лаьрхIа зизаш». Документальни фильм.
20.55 — СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «БIаргагу загалаьцар». Телевизионни художественни фильм.

РАДИО

20 НОЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Серлало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шун кхьхатий декарамша». Концерт (гIалгIай меттала).
10.15 — «Халахь тIакъежам бола беш ба» (гIалгIай меттала).
10.35 — Ашараш (эрсий меттала).
10.45 — «Парткоми вахь». Беседа (нохчий меттала).
14.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — «Литератури Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
18.20 — Ашараш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Идеологически болх — комплексах дIабаьхь безе». «Вахарна ейхха бувзам болаш» (эрсий меттала).
18.45 — «Вай доалахой бокча». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).

21 НОЯБРЬ.

6.40 — «Са мехккоьчех дола дош». Микрофона хьалхашка ва илдархо А. Боков (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.35 — «Шоана, социалистически яхье толамаш даькъаранш!». Концерт (эрсий меттала).
9.15 — «Съездагара съездага». «Лог гIалдохха кхоцамаш». Передачe дакъа лоацаш ва МагIалбика КПСС горкома хьалхара секретарь П. Гусев (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Юрски горизонташка». МагIалбика бурув деттача балхий управленегра передача (эрсий меттала).
17.31 — «Шоана, социалистически яхье толамаш даькъарaш!». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Боалхой вахар». Радиогазета (гIалгIай меттала).

ХОАТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозеи хувцалуш моркхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, IуйIрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьера секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 8—13, Грозне 10—12 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 4—9 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кьсьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем—9-24-07; корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ00353. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5456.